

Boomkwekerijen · Pépinières · Nurseries · Vivai · Baumschulen · Viveros

SYLVA
VAN HULLE

SYLVA · 't Hand 10 · B-9950 Waarschoot · Belgium · Tel.: 09/377.22.17 - 09/377.23.67 · Fax: 09/377.37.37

de Boskrant

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging

september · oktober 1996

VBV

VBV
Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging vzw
Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode
09 252 21 13 fax 09 252 54 66
tweemaandelijks tijdschrift - verschijnt 5 maal per jaar
september-oktober 1996 • 26ste jaargang nr. 4
ISSN 0773 137 X • Afgiftekantoor: 9090 Melle 1

Werken mee aan dit nummer

Lode Speleers, Wim Marichal,
 Bart Muys, Ilse Pauwels, Geert Sioen,
 Erik Van Boghout, Kris Vandekerkhove,
 Bernard Van Elegem
 en zoals steeds Christel Sabbe

Elndredactie

Wim Buysse, Danny Maddelein, Stijn Overloop

Artikels en berichten

Artikels en berichten kunnen steeds toegezonden worden naar het adres van de VBV. Zij zullen voor publicatie aan de redactieraad voorgelegd worden. Gedeeltelijke of gehele overname is steeds toegelaten mits bronvermelding.

Bijdrage

Lidgeld met Boskrant: 450 fr.
 Lidgeld met Boskrant + Groene Band: 550 fr.
 Lidgeld student met Boskrant + Groene Band: 300 fr.
 te storten op rekening 448-3605351-56

Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

Foto voorpagina: Bernard Van Elegem

Redactioneel	103
Buitenland	104
New Forest	
Boomsortenkeuze bij bebossing van landbouwgrond	113
Het voorontwerp-decreet op het Natuurbehoud	117
Houtdraaien	120
Lezersbrief	123
Uit de vereniging	124
Eikenproject 1996	124
VBV in Westvlaamse milieukoepel	125
VBV-excursies	126
VBV steunt project in Costa Rica	127
Week van het Bos 1996	131
Actueel	132
Tentoonstelling 'rondom de boom'	132
Pellenberg wordt bos	132
Besluit vegetatiewijziging terug van kracht	132
Werkconferentie 'de natuur ... met alle zintuigen'	133
Bebossing van landbouwgronden	133
Poster 'onze zoogdieren'	133
Boekennieuws	134
Wandelen in Oostvlaamse bossen	
Bosvitaliteit	
Landschap en herinnering	
De gouden tak	

Duurzaam bosbeheer zoekt draagvlak

Misschien vindt U deze zin binnenkort wel als zoekertje in één of ander dagblad. Het blijft namelijk een vaststaand feit dat bosbeheerders het nog steeds zeer moeilijk hebben om hun boodschap (en hun gelijk) aan een groot publiek te verkondigen.

Hiervoor zijn verschillende redenen aan te halen.

De sector bos is en zal waarschijnlijk steeds een zwakke sector blijven ondanks de tienduizenden boscigenaars in Vlaanderen. De meesten daarvan laten niets van zich horen en de weinige beschikbare krachten zijn verdeeld over verschillende verenigingen wat de slagkracht niet ten goede komt. Ook de andere bosgebruikers (wandelaars, sporters, natuurliefhebbers, jagers, bosexploitanten,...) hebben een zodanig verschillende invalshoek tot het bos dat hieruit moeilijk één geheel te smeden valt.

Ook moet men nog steeds vaststellen dat de houding van boscigenaars en bosbeheerders naar derden toe er nog steeds één is van lichte irritatie ten opzichte van hun bemoeienissen. 'Wat kennen die van het bos en waar moeien ze zich mee. Wij weten toch veel beter wat goed is voor het bos' is nog steeds een vaak gehoorde uitspraak. Dit kan wel zo zijn, maar wanneer onze gesprekspartners daar niet van overtuigd zijn, leidt dit wel tot blijvende conflicten en, op termijn, tot verdere verzwakking van de positie van de bossector.

Ook het instorten van de houtmarkt met actuele houtprijzen op het niveau van de jaren vijftig draagt niet bij tot de verbetering van de situatie. Toch, maar dat horen we nu al jaren, moet de rooibouw op het bos elders in de wereld uiteindelijk leiden tot de herevaluatie van de waarde van het bos als duurzame leverancier van een natuurlijke hulpbron. De ontwikkeling van een internationaal houtcertificatiesysteem, dat op steeds meer respons kan rekenen, is misschien een hoopvolle ontwikkeling.

Tot zolang blijft overleggen, blijven proberen anderen te overtuigen, de aartsmoeilijke opdracht.

DANNY MADDELEIN

The New Forest

Dit artikel is een neerslag van de excursie van de VBV naar Engeland in September 1994.

KRIS VANDEKERKHOVE

1. Situering

'The New-Forest' heeft een oppervlakte van 37.500 ha en ligt in het zuid-westen van Hampshire, tussen Bournemouth en Southampton, vrijwel aan Het Kanaal tegenover het eiland Wight.

2. Historiek

In 1079 verklaarde Willem de Veroveraar het bos tot Koninklijk jachtgebied. De streek bestond toen hoofdzakelijk uit relatief arme bossen en woeste gronden. Het woord 'forest' betekende toen niet zozeer 'bos' maar was eerder een juridische term voor een stuk grond dat onderworpen was aan de 'Forest law'. Dit betekende dat de gebruiksrechten van de plaatselijke bevolking sterk werden beperkt, en overtredingen zwaar werden bestraft.

Zo mochten de bewoners geen bossen kappen en geen wild doden in het bos; alle jachtwild was exclusief voorbehouden voor de koninklijke familie. Het was hen ook niet toegestaan om omheiningen te plaatsen: het wild moest zich vrij kunnen bewegen door het gebied. Wel mochten de bewoners hun vee (koeien, paarden, ezels en pony's) laten grazen in de bossen. Dit recht was gekend als het 'right of commoning'.

Deze sterke begrazingsdruk (zowel door vee als door roodwild) zorgde voor problemen wat betreft de verjonging van het bos. Daaraan werd echter weinig belang gehecht aangezien het bos slechts van ondergeschikt belang was. Alle aandacht ging uit naar het welzijn van het wild en het bos werd enkel behouden omdat het dekking en voedsel bood aan het wild.

Door de bevolkingsaan groei in de middeleeuwen, steeg ook de vraag naar constructiehout hetgeen leidde tot een sterke exploitatiedruk op het bos, dat echter niet kon verjongen door de sterke begrazing.

Daarom werd in 1483 een wet gestemd waarbij het afrasteren van stukken bos mogelijk werd: 'the rolling power of enclosures'. Daarbij werden gedeelten van het bos na exploitatie afgerasterd, om het vee er buiten te houden. Als de bomen groot genoeg waren werd het raster verwijderd en liet men het vee weer grazen. Tegelijk werd weer een andere zone afgerasterd.

In 1698 waren aldus ongeveer 3000 ha tijdelijk afgesloten. Toen de jachtrechten minder belangrijk werden (rond 1850) werd nog een 5000 ha extra afgespannen om te voorzien in hout voor de scheepsbouw. Dit leidde echter tot zware protesten van de bewoners, wiens vee nog steeds in het open bos graasde.

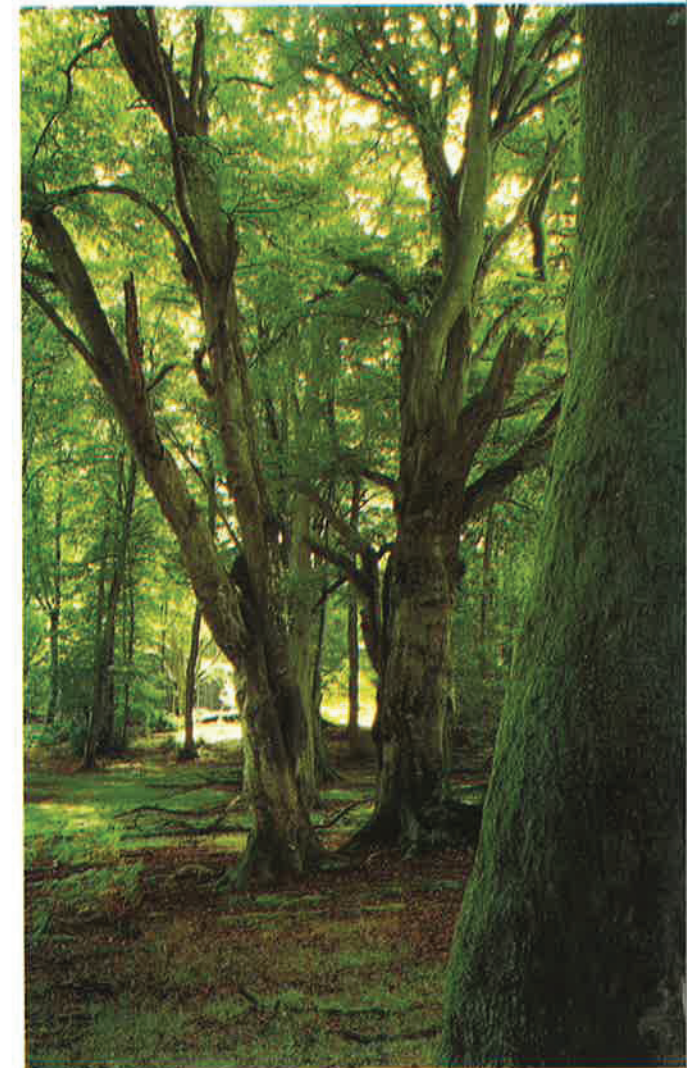
In een speciale wet van 1877 werd het bosbeheer voor 'New forest' definitief geregeld: het systeem met het aanleggen en verwijderen van afrasteringen werd afgeschaft. Zowat 8000 ha werd definitief afgerasterd en vormt het 'enclosed forest'.

Daarnaast werd het zogenaamde 'open forest' aangegeven, bestaande uit heidevelden, grasland en oud open bos. De gebruiksrechten van de plaatselijke bevolking (beweidingsrecht, recht op brandhout, recht op delven van mergel en turfsteken) bleven gelden, maar enkel nog in het 'open forest'. Deze gebruiksrechten werden geregeld door de 'Verderers'. Dit systeem is tot op heden blijven bestaan: ook nu nog regelen de Verderers de gebruiksrechten van de plaatselijke bevolking binnen de 'Open forest'.

3. Flora en Fauna

Naar bodem en waterhuishouding onderscheiden zich een drietal eenheden, elk gekenmerkt door een specifieke vegetatie:

- De grindrijke plateau's: dit zijn onvruchtbare hoger gelegen gebieden
- De goed gedraineerde, vruchtbare klei- en leemgronden
- De Veen- en moerasgebieden.

Op de grindrijke plateau's vinden we droge heidevelden met hier en daar kleine bosjes met Grove dennen, Berken en Gaspeldoorns. In deze bosjes vinden we soorten zoals Bosbes, Adelaarsvaren, Stekelvaren, Mannetjesvaren, Tormenit, Liggend walstro, Hengel en Kamperfoelie, allemaal planten die karakteristiek zijn voor bossen op armere bodems.

De heide zelf bestaat hoofdzakelijk uit Gewone en Rode dopheide en Struikheide. Andere soorten die op de kortbegraste terreinen voorkomen zijn Echt dui-

zendguldengkruis, Stijve ogentroost, en heel wat orchideeën, o. a. Herfstschroeforchis, Grote muggenorchis, Welriekende nachtorchis, Harlekijn, Mannetjesorchis en Gevlekte orchis.

De goed gedraineerde gronden liggen veelal op de hellingen en zijn voor een belangrijk deel begroeid met eiken- en beukenbossen. In de struiklaag vinden we Taxus, Hulst, Sleedoorn, Meidoorn, Vuilboom en Gelderse roos. De kruidlaag bestaat vooral uit Klaverzuring, Bosanemoon, Bleek- en Donkersporig bosviooltje, Wilde hyacinth, Boswederik, Bosbingelkruis, Amandelwolfsmelk, Hengel, Groot heksenkruis, Betonie, Grootbloemmuur en allerlei grassen. Op de kalkhoudende gronden vinden we ook Kruipend zenegroen, Robertskruis, Bosaardbei, Speenkruis, Hondsdraf, Gewone ereprijs, Nagelkruis en Brunel.

Een bijzondere plant die hier in de bossen voorkomt is de Muisdoorn, een lelieachtige plant met een houtige stengel, een kenmerk dat normaal bij lelies niet voorkomt.

Op open plaatsen in het bos komt op enkele plaatsen nog de inheemse gladiool *Gladiolus illyricus* voor. Deze zeer zeldzame plant komt in Groot-Brittannië enkel nog in New Forest en Dorset voor.

In de Veen- en Moerasgebieden komen natte heidevelden voor met Dópheide, verschillende Zeggesoorten, Veenmos, Breed wollegras en Veenpluis. Het zijn vooral die gebieden die een aantal zeldzame soorten herbergen en daardoor een zeer grote natuurwaarde hebben. Zo vinden we hier Teer guichelheil, Knopbies, Klokjesgentiaan, Vleeskleurige orchis, Beenbreek en Moerasherts-hooi. Er komen ook een aantal vleesetende planten voor, namelijk Blaasjeskruis, Vetblad en Kleine en Ronde zonnedaauw. In enkele ondiepe plassen treft men hier zelfs het Waterlepelkje aan, dat in Vlaanderen uitgestorven is. Ook de kleine zeldzame Veenmosorchis komt er voor.

Niet alleen wat betreft de flora is New Forest zeer waardevol, ook de fauna is hier zeer rijk. Dit komt alweer door de zeer grote verscheidenheid aan biotopen.

In het gebied komen meer dan veertig soorten zoogdieren voor. Niet alleen knaagdieren (muizen, woelmuisen...) maar ook de Vleermuizen maken hiervan de hoofdmoot uit. Begin de jaren 60 kwamen in het gebied niet minder dan 11 vleermuisensoorten voor, waaron-

der Grote en Kleine hoefijzerneus. Net zoals in het overgrootste deel van Engeland wordt de Europese eekhoorn ook hier volledig verdrongen door de Grijs eekhoorn en is zeer zeldzaam geworden.

Een ander dier dat hier werd ingevoerd is het Japanse Sika-hert. Zijn verspreiding blijft echter beperkt. Er komen in de New Forest nog drie soorten herten voor: het Ree en het Damhert, die beide zeer algemeen zijn, en het Edelhert dat hier bijna uitgestorven is.

Vos, Bunzing en Wezel zijn hier vrij algemene roofdieren. Ook de Das komt hier nog redelijk veel voor maar is veel schuwer en wordt daarom veel moeilijker waargenomen. In de jaren 60 kwam ook de Otter nog voor. Of dat nu nog het geval is, is twijfelachtig.

Wat betreft de vogelrijkdom werden hier meer dan 130 soorten waargenomen, gaande van bossoorten over weidevogels en soorten van open heide-terreinen, tot steltlopertjes aan de kust en langs de rivieren.

Naast de algemene bosvogels vinden we hier ook Appelvink, Goudvink, Boomvalk, Kleine bonte specht, Bosuil, Gekraagde roodstaart en Nachtegaal. Kruisbek, Barmsijs, Sijsjes en Bonte vliegenvanger zijn hier zeldzame broedvogels. Aan de bosranden vinden we Boompieper en Boomleeuwerik; op de heide broeden Roodborsttapuiten, Paapjes en Tapuiten en heel wat Nachtzwaluwen. Een bijzondere soort die voorkomt in de Gaspeldoornvegetatie op de overgang tussen heide en bos is de Provençaalse grasmus. Het verspreidingsgebied van deze soort strekt zich uit over Zuid-Italië, Noord-Afrika, Spanje, Portugal en het Westen van Frankrijk. In Engeland komt deze standvogel enkel in het uiterste zuiden rond New Forest voor. Ook het verspreidingsgebied van de Cirrgors beperkt zich tot dit gebied.

Naast vogels en zoogdieren komen er uiteraard nog zeer veel diersoorten voor in the New Forest. Een greep uit het uitgebreide aanbod: Adder, Ringslang en Gladde slang komen alle drie voor en Vliegend hert is nog relatief sterk aanwezig op oude eiken. Een andere bijzondere soort is de New Forest Cicade, een endemische soort. Ook de vlinderrijkdom is zeer groot met onder andere Heideblauwtje, Keizersmantel en Nachtpauwoog.

We kunnen besluiten dat New Forest op het vlak van fauna en flora, maar ook wat betreft landschappen en biotopen een bijzonder waardevol gebied is dat interna-

tionale erkenning geniet. Dit zal dan ook een belangrijke invloed hebben op de beheersopties die hier worden genomen.

4. Het huidige beheer

Van de totale oppervlakte van 37.230 ha bestaat ongeveer 9120 ha uit private landbouwgrond en bewoning. De overige 26.700 ha is nog steeds eigendom van de Kroon. In 1924 werd 27.500 ha van New Forest toegevoegd aan de 'Forestry commission', de Engelse overheidsdienst voor bosbeheer. Dit beheer gebeurt in nauw overleg met de Verderers, de plaatselijke bevolking en 'English Nature', de dienst voor het natuurbehoud.

Het 'Enclosed Forest', dat voorbestemd is voor bosbeheer en houtproductie, beslaat ongeveer 8.500 ha (ongeveer 1/4 van de totale oppervlakte). 60 % van het enclosed forest bestaat uit naaldbos. De bestaande verhoudingen tussen loofhout en naaldbos moeten gehandhaafd blijven (dat is wettelijk zo vastgesteld).

In de 'Open forest' is het beheer niet gericht op houtproductie, maar wel op het behoud van de verschillende vegetatietypes. Naast veengebieden, heidenen en graslanden komen hier ook oude begraasde bossen voor. Het bos bestaat hoofdzakelijk uit ruim 200 jaar oude bestanden van eik met bijmenging van beuk.

4.1. Bosbeheer binnen de enclosures.

4.1.1. Beheer van het naaldbos:

Holiday's hill enclosure

Een kleine 60 % van het enclosed forest bestaat uit naaldbomen, voornamelijk Grove en Corsicaanse den, en Douglas. Het gebied is te vochtig voor Fijnspar of Sitkaspar. De naaldbosbestanden produceren jaarlijks ongeveer 34.000 m³ hout.

In de Holiday's hill enclosure werd een Douglasbestand van 1925 bezocht en enkele dennenbestanden.

Het normale beheer van Douglas is hier als volgt opgevat: er wordt aangeplant met een dichtheid van zowat 2000 stuks per ha. Na 20 jaar wordt een eerste dunning uitgevoerd. Deze gebeurt onder de vorm van een lijndunning: elke vierde rij wordt weggenomen (tegenwoordig dunt men liever iest sterker: elke derde rij wordt dan systematisch gekapt). In het bezochte bestand kwam dit concreet neer op een grondvlakvermin-

dering van 34 m² naar 28 m²/ha. Daarna wordt elke 5 jaar gedund, waarbij steeds de gerealiseerde aanwas wordt weggenomen. De eindkap volgt meestal al na 60 jaar. Bij deze teelt van Douglas wordt een yield-class van 18 à 20 gerealiseerd. De aanplantingen van Douglas vormen een belangrijke bron van inkomsten: voor goede kwaliteit Douglas wordt 80 pond/m³ betaald (voor gevelde stammen langs de weg).

Het bestand dat werd bezocht had een leeftijd bereikt van 70 jaar en was in feite kaprijp. In 1995 zal de eindkap worden doorgevoerd. Door de stormen van 1990 was het bestand reeds zeer ijl geworden waardoor natuurlijke verjonging kon optreden. Deze verjonging is echter onvoldoende, en daarom zal moeten bijgeplant worden. Om de verjonging voldoende vrij te stellen werd het bestand nu reeds behandeld met een selectief herbicide tegen varens (asulam). Hierdoor zou het bestand minstens 5 jaar moeten gevrijwaard zijn tegen overwoekering met Adelaarsvaren.

Een belangrijk probleem dat zich in de Forest Enclosures stelt, is de schade door roodwild. De omheiningen rond de enclosures die dienen om het vee buiten te houden zijn onvoldoende hoog om ook het roodwild tegen te houden. Deze zullen de enclosures prefereren aangezien zij hier geen voedselconcurrentie ondervinden van het vee. Het roodwild bestaat hoofdzakelijk uit ree en damhert, die elk ongeveer de helft van de roodwildstand uitmaken. Daarnaast komen ook nog Edelhert en Sika-hert voor, maar deze beide soorten zijn zeldzaam. Voor het totale gebied wordt een dichtheid van 8 roodwildeenheden per 100 ha opgetekend. In de Forest enclosures is deze dichtheid echter veel hoger. De schade is dan ook aanzienlijk, waardoor het noodzakelijk is om de te verjongen bestanden extra te omheinen (kostprijs 200 fr/m). Voor het loofhout werkt men veelal met individuele bescherming (zgn. 'tubes').

Bij de dennen wordt een gelijkaardig beheer gevoerd als bij de Douglas: aanplanten met een minimumbezetting van 2.000 stuks/ha, eerste dunning na 20 jaar, waarna elke 5 jaar wordt gedund. De eindkap gebeurt op 60 jarige leeftijd.

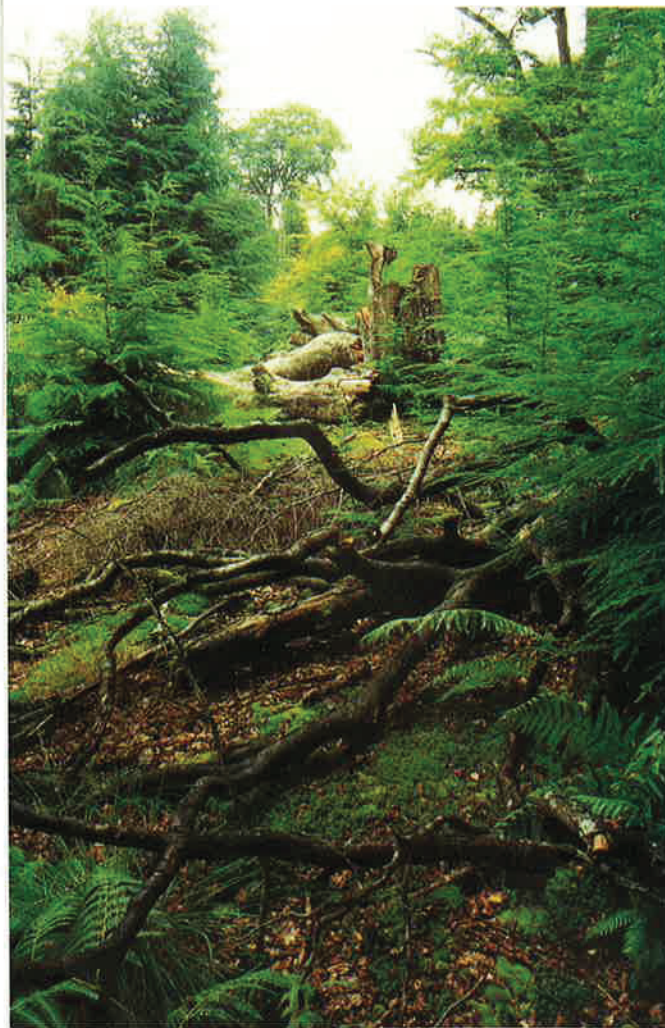
Bij de dunningen wordt 70% van de yield-class waarde weggenomen. Bijvoorbeeld als de yield class van een Corsicaanse dennenbestand 18 bedraagt, dan

wordt elke 5 jaar ongeveer 13 m³ gekapt. Tegenwoordig worden een aantal toekomstbomen overgehouden voor een tweede rotatie. Deze bomen worden dus pas gekapt op 120 jarige leeftijd.

Bij nieuwe aanplantingen wordt Grove den meestal vervangen door Corsicaanse den omwille van de hogere aanwassen: Grove den kent hier een yield-class 10, terwijl Corsicaanse den een yield class van 18 kan realiseren.

Andere naaldbomen die verspreid voorkomen zijn Lawsons cypres (*Chamaecyparis lawsoniana*), Sitkaspar (*Picea sitchensis*) en Hemlock (*Tsuga heterophylla*).

Al deze soorten zijn niet aangepast aan het plaatselijk milieu, geven bedroevende resultaten en zijn vaak gevoelig voor ziektes (o.a. *Heterobasidium* op Hemlock). Momenteel probeert men deze soorten weer te verwijderen. Deze soorten vertonen echter alle drie een zeer goede natuurlijke verjonging, en worden aldus aanzien als een lastig onkruid. Van de Hemlock werden inder-

tijd 220 ha aangeplant. Deze probeert men nu te elimineren aan een tempo van 10 ha per jaar.

4.1.2. Beheer van loofhout binnen de enclosures

De loofbomen worden omwille van hun grote esthetische waarde in het landschap pas gekapt op een leeftijd van 200 jaar. De loofbossen worden in principe elke 10 jaar gedund.

De velling en verjonging gebeurt via plantering en femelslag. De loofbossen produceren jaarlijks ongeveer 4000 m³ hout. Deze bossen hebben een grote landschappelijke en historische waarde, en hebben veelal een grote natuurwaarde.

Deze loofbossen kennen een aantal specifieke problemen. Door de sterke begrazingsdruk door het roodwild en door het vroegere beheer, waarbij secundaire soorten en struiken niet naar waarde werden geschat, bestaat het loofhout momenteel uit een overaandeel aan zware bomen, praktisch uitsluitend eik. Er komen nauwelijks struiken voor (zoals Hazelaar), evenmin als secundaire boomsoorten zoals Linde en er is geen natuurlijke verjonging van het bos mogelijk. Bovendien wordt door de publieke opinie het vellen van bomen in deze oude loofboombestanden niet aanvaard. Een dunning die eigenlijk in het bezochte bestand nodig is om enige verjonging te bewerkstelligen kon daarom niet worden uitgevoerd.

Bij het beheer wordt in de mate van het mogelijke gestreefd naar het verkrijgen van een evenwichtige diameterverdeling door het uitvoeren van groepsgewijze kappingen, waarin natuurlijke verjonging kan ontstaan. Deze zaailingen worden dan individueel beschermd tegen het wild door er een plastic koker (de in Engeland alom gebruikte 'Tubes') overheen te plaatsen.

4.2. Beheer van 'open forest'

Het 'open forest' omvat alle gebieden die vrij kunnen begraasd worden. Dit omvat dus niet alleen de begraasde bossen (het zogenaamde 'Pasture woodland'), maar ook heideterreinen, veengronden, gaspeldoornvegetatie en grasland.

4.2.1. Beheer van het 'Pasture woodland': Nightwood oak enclosure.

Het begraasde bos komt hoofdzakelijk voor op de rijkere gronden. Het wordt gedomineerd door eik, met bijmenging van Beuk, en een ondergroei van hoofdzakelijk Hulst. Deze bossen zijn zeer gevarieerd van opbouw met dicht gesloten stukken, afgewisseld met open plekken. In deze bossen wordt geen hout meer geoogst. Alle bomen maken hun natuurlijke cyclus rond van aangroei, wasdom, degradatie, sterfte en afbraak. Daardoor zijn deze bestanden zeer rijk aan dood hout en de bijhorende flora en fauna. De kruidlaag is daarentegen sterk verarmd door de begrazing. Het rundvee en de pony's kunnen hier immers vrij grazen.

Bovendien worden tijdens de mastperiode ook varkens in het bos vrijgelaten om de groene eikels op te eten, die immers giftig zijn voor het vee en de pony's.

De enige vorm van kappingen die hier gebeurt is het vellen van gevaarlijke oude bomen langs wandelpaden, en het verzagen van de kruinen van omgevallen bomen (ook in deze gevallen wordt het hout in het bos achtergelaten). Deze laatste maatregel werd opgelegd door de commoniers om te voorkomen dat pony's in deze kronen verstrikt zouden raken en van honger omkomen. Door het verplicht afzagen van de kronen neemt men echter de enige mogelijkheid weg voor natuurlijke verjonging van het overbegraasde bos. De kronen van gevallen bomen vormen immers de enige plekken in het bos die niet bereikbaar zijn voor het vee en aldus nog een kans bieden aan natuurlijke verjonging.

Om toch enige verjonging te kunnen realiseren worden open plaatsen soms afgerasterd. Buiten deze rasters is door de intensieve begrazing helemaal geen verjonging mogelijk. Door het plaatsen van deze rasters wijkt men enigszins af van de beheersoptie van non-interventie. Indien men dit echter niet doet evolueert het bos in de toekomst naar een vegetatie van Adelaarsvaren met verspreide bomen, in plaats van een gemengd ongelijkjarig bos.

4.2.2. Beheer van de heideterreinen

De uitgestrekte heideterreinen en open ruigtes (*Agrostis*/*Molinia*-graslanden met Gaspeldoorn) beslaan een totale oppervlakte van meer dan 14.000 ha (6.000 ha

Calluna-heide, 2.600 ha natte heide en veen en 5.400 ha Gaspeldoorn-ruigtes). Deze gebieden zijn van groot nationaal en internationaal belang. Door de sterke exploitatiedruk zijn dermate uitgestrekte heideterreinen praktisch volledig verdwenen in Europa. De heideterreinen herbergen bovendien belangrijke populaties van zeldzame soorten zoals Provençaalse grasmus, Nachtzwaluw, Boomleeuwerik, Gladde slang, Zandhagedis en Heideblauwtje.

Het beheer van de open ruigtes en de heideterreinen gebeurt door de Forestry Commission, in nauw overleg met de Commoners en English Nature. Het beheer houdt in dat vliegennissen en berken worden verwijderd, en dat jaarlijks een stuk van de heide en de gaspeldoorn wordt afgebrand om te verjongen. Ongeveer 10 % van de heide wordt niet afgebrand, maar gemaaid. Het betreft hier meestal stukken die sterk overgroeid zijn met Adelaarsvaren. Het maaisel van de varens (ongeveer 7 ton per ha) wordt verkocht.

Jaarlijks wordt 400-500 ha heide behandeld, en dit verspreid over een 100 tal plaatsen. Momenteel tracht men ook de wilde recreatie enigszins in te perken door het aanleggen van een aantal opvallende en goed gemarkeerde wandelpaden.

4.3. Bosbeheer en recreatie

Het bos wordt zeer druk bezocht door recreanten: elk jaar bezoeken ongeveer 8 miljoen mensen the New Forest. Om te voorkomen dat het bos zou worden beschadigd en onder de voet gelopen, worden sinds 1970 grote inspanningen geleverd om de recreatie in goede banen te leiden. Er werden wandelpaden, parkeerplaatsen en campings aangelegd. In totaal komen 143 parkings voor met een capaciteit van 5.300 auto's.

Kamperen, wat vroeger overal was toegelaten, is nu beperkt tot een tiental campings, voorzien van alle nodige faciliteiten, en met een totaal van 3.000 tot 5.000 plaatsen (afhankelijk van het seizoen).

Deze verblijfsrecreatie vormt een belangrijke bron van inkomsten voor de beheerders. Jaarlijks worden ongeveer 2,2 miljoen £ inkomsten gerealiseerd. Hiervan komt 1,8 miljoen van de houtverkopen, en de overige 0,4 miljoen £ komt van de commerciële recreatie.

Eenzijds is er heel wat kritiek op de Forestry Commission vanwege de sterk commerciële geaardheid van deze bron van inkomsten. Anderzijds is er een sterke druk van de overheid om een financieel evenwicht te realiseren: momenteel liggen de uitgaven immers een stuk hoger dan de inkomsten (resp. 3,5 miljoen £ en 2,2 miljoen £).

De Forestry Commission denkt er sterk aan om een belangrijke nieuwe bron van inkomsten te creëren door het innen van een toegangsgeld. Dit zou gebeuren door het invoeren van een parkeervignet voor auto's. Fietzers, voetgangers en gebruikers van het openbaar vervoer zouden gevrijwaard blijven van betaling.

5. Bespreking en besluiten.

5.1. New Forest als voorbeeld van bosbegrazing

The New Forest is een uitgestrekt natuurgebied met een uitzonderlijk hoge natuurwaarde en geniet omwille van deze reden een grote internationale vermaardheid.

Binnen natuurbehoudsmiddelen wordt het gebied dan ook zeer vaak als voorbeeld gebruikt van hoe natuurgebieden en bossen ook bij ons zouden moeten beheerd worden. Deze voorbeeldfunctie is echter niet altijd terecht. Zo wordt the New Forest volgens ons ten onrechte gebruikt als voorbeeld van bosbegrazing als beheersmaatregel.

De hoge natuurwaarde heeft the New Forest vooral te danken aan zijn zeer grote uitgestrektheid, en de aanwezigheid van zeer uiteenlopende waardevolle ecosystemen. Ook de loofbosgebieden op zich hebben een zeer hoge natuurwaarde. Deze is uiteraard toe te schrijven aan het voorkomen over zeer grote oppervlakte van oude eikebestanden met uitzonderlijk veel dood hout. De zeer intense bosbegrazing, zowel door vee als door het wild, heeft op de intrinsieke natuurwaarde van de bosbestanden op zich echter geen gunstige invloed, wel integendeel!

Van de Veen stelt dat, wat betreft de veedichtheden die bij begrazing kunnen gebruikt worden, er duidelijk onderscheid bestaat tussen varianten op het 'bosweidesysteem' (waarbij het vee, in hoge dichtheden en onder begeleiding, in het bos werd geweid, om daarna 's winters met hooi bijgevoerd te worden) en de verschillende vormen van natuurtechnische bosbegrazing waarbij de natuurlijke draagkracht de herbivorenbiomassa bepaalt. Het effect van de bosweide was dan ook dat het bos langzaam maar zeker degenereert. Bij bosbegrazing gaat het meer om een imitatie van een natuurlijke bosdynamiek. New Forest is een duidelijk voorbeeld van het bosweidesysteem, en niet van natuurtechnische bosbegrazing.

Reeds 20 jaar wordt uitgebreid onderzoek uitgevoerd in the New Forest door de Universiteit van Southampton (o.l.v. prof. Putman). Er werd vastgesteld dat bij de heersende zeer sterke graasdruk van Edelherten, runderen en paarden in the open forest-bestanden geen verjonging meer plaatsvond en de boomsoortensamenstelling sterk verarmd was: gewone struiklaagsoorten als Eenstijlige meidoorn, Sleedoorn, berk en andere zijn praktisch volledig uitgeroeid. De bosbodem is er praktisch volledig kaal: de volledige structurele laag tussen grondniveau en 2 m hoogte (de browse-lijn voor de pony's) ontbreekt. Ook de kruidlaag is er sterk verarmd

door overbegrazing, vertrapping en erosie. Dit is een gegeven dat eigenlijk algemeen geldt: waar een constante hoge begrazingsdruk heerst komt dit neer op een sterke nivellering en verarming van de flora.

Een belangrijk probleem waarmee men ook te maken krijgt bij begrazing is dat herbivoren een sterke voorkeur en aldus een sterke negatieve invloed kunnen hebben op soorten die juist gewenst zijn. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn de typische 'oude bosplanten'. Deze bossoorten worden gekenmerkt door een hoge mate van schaduwtolerantie, maar een andere karakteristiek, nl. hun intolerantie voor continue begrazing, is volgens Peterken mogelijk zelfs even significant.

Bovendien zijn oude bosplanten vaak gevoelig voor betreding en hebben een zeer beperkte potentie om plaatsen waar ze verdwenen zijn te herkoloniseren of nieuwe geschikte territoria te koloniseren. Begrazing, en zeker intensieve begrazing zal vaak leiden tot het verdwijnen van deze soorten.

Ook voor de globale faunadiversiteit is een intensieve begrazing nefast. Zo stelde Putman zeer opvallende verschillen vast tussen begraasde en onbegraasde stukken. In de onbegraasde stukken werden Bosmuis, Rosse woelmuis en Bosspitsmuis heel regelmatig waargenomen, en Geelhalsbosmuis en Dwergspitsmuis occasioneel. In de begraasde stukken werd enkel Bosmuis waargenomen, en dan steeds in veel lagere aantallen dan in het onbegraasde perceel. Dit heeft uiteraard ook een invloed op de populaties van soorten die deze voorgaande predatoren (allerlei roofvogels en roofdieren).

Er zijn echter ook positieve effecten van bosbegrazing, en begrazing in het algemeen, als deze maar voldoende extensief is. Onder lichte begrazing zal de floristische diversiteit toenemen evenals de structuurdiversiteit van bossen, hetgeen zich ook vertaalt in de fauna-diversiteit. Een voldoende extensieve begrazing zal leiden tot de ontwikkeling van uitgebreide mantel- en zoomvegetaties, met hun intrinsieke zoologische betekenis, bijvoorbeeld voor veel vlindersoorten en reptielen.

Het is duidelijk dat bossen met een gevarieerde structuur en soortensamenstelling ook voor wat betreft de fauna een hoge natuurwaarde bezitten. Vooral de aanwezigheid van open plekken, bosrand en gevarieerde overgangsvegetaties tussen bossen en andere vegetatie-

eenheden kunnen de faunistische diversiteit sterk verhogen. Bossen waar een goed afgewogen begrazing gebeurt kunnen in sterke mate aan deze voorwaarden voldoen. Te sterk begraasde bossen verliezen aan soorten- en structuurdiversiteit, hetgeen ook leidt tot een afname van de faunistische diversiteit.

Een niet onbelangrijke opmerking bij dit alles is dat heel veel van de positieve effecten van begrazing, zoals het ontstaan van open plekken, mantelvegetaties, en structuurdiversificatie ook via bepaalde vormen van het klassieke bosbeheer kunnen gerealiseerd worden. Hierbij wordt gedacht aan plenterkap en kleinschalige fenslagssystemen. Deze opmerking geldt vooral voor wat betreft de faunistische gevolgen van begrazing, aangezien de impact van begrazing op fauna zich vooral situeert op het vlak van de vegetatiestructuur.

5.2. Bosbegrazing en bosvernietiging.

Algemeen kan men stellen dat een hoge graasdruk geen natuurlijke verjonging meer mogelijk maakt, zodanig dat het bos gaat verouderen en, bij constant aanhouden van deze hoge graasdruk uiteindelijk zal leiden tot het verdwijnen van het bos.

De bosbestanden in New Forest tonen echter aan dat korte tussenliggende periodes van lagere druk al voldoende zijn om het voortbestaan van het bos te verzekeren. De leeftijdsopbouw in the New Forest vertoont slechts drie leeftijdsklassen: gekiemd tussen 1663-1763, 1860-1910 en 1930-1945, telkens periodes dat de begrazingsdruk sterk verminderd werd.

Om bosinstandhouding te garanderen is het nodig dat zich per ha voldoende opgaande bomen kunnen ontwikkelen binnen de generatietijd van het bos. De natuurlijke opslag is veelal veel groter dan nodig om het bos in stand te houden. Dit betekent dat, wanneer enkel naar de bosinstandhouding wordt gekeken, er vaak meer vraat mogelijk is dan men voor mogelijk houdt.

Voor een goede structurele opbouw en evenwichtige soortensamenstelling van het bos is een lange periode van intense begrazing echter nefast.

5.3. Besluit

Door zijn bijzondere natuurwaarde wordt the New Forest zeer vaak als ideaalbeeld voorgesteld voor het na-

tuurbeheer in bossen. Voor aan groot aantal aspecten is dit wellicht terecht. Uit wat voorafgaat blijkt dat dit echter niet het geval is voor wat betreft begrazing in bossen.

Ook de zeer hoge recreatiedruk en het sterk productiegericht, op Engelse leest geschoeide beheer van de naaldhoutbestanden (homogene, gelijkjarige bestanden met kaalslag, met vrij korte bedrijfstijden en uitgebreid gebruik van herbiciden) lijkt ons moeilijk te rijmen met dit ideaalbeeld.

New Forest is een prachtig en uitzonderlijk waardevol gebied waar wat betreft beheer van natuurterreinen zeer veel kan opgestoken worden. Het enthousiasme van de natuurbeheerder kan echter verblindend werken, en leiden tot al te snel gemaakte, en daardoor ook soms foute conclusies. Ook hier is een positieve, doch kritische ingesteldheid gewenst. Niet alles in New Forest is immers ideaal en verdient navolging in andere natuurgebieden. De overbegrazing van de bossen is daar slechts een voorbeeld van.

Naslagwerken :

Forestry Commission (n.d.)
Brief notes: the New Forest.

Nature Conservancy council for England (1986)
The New Forest - Hampshire.
Note, 12 pp.

PERRY D.J. (1990)
The New Forest.
Forestry 63(3),209-221

PETERKEN G.F. (1993)
Woodland conservation and management - second edition
Chapman & Hall, London.

PUTMAN R.J. (1986)
Grazing in temperate ecosystems: large herbivores and the ecology of the New Forest.
Croom Helm, London, 210 pp.

PUTMAN R.J., EDWARDS R.J., MANN J.C.E., HOW R.C. & HILL S.D. (1989)
Vegetational and faunal changes in an area of heavily grazed woodland following relief of grazing.
Biological conservation 47, 13-32.

VAN DE VEEN H.E. (1985)
Natuurontwikkelingsbeleid en bosbegrazing
Landschap 2, 19-28.

VAN WIEREN S.E. & BORGESIUUS J.J. (1988)
Evaluatie van bosbegrazingsobjecten in Nederland
RIN-rapport 88/63.

Boomsoortenkeuze bij het bebossen van landbouwgronden

DOOR BART MUYS EN BERNARD VAN ELEGEM

Dit artikel handelt over een boomsoortenkeuze, die aangepast is aan de rijkere bodemsituatie van landbouwgronden. Andere principes bij het bebossen van landbouwgronden, zoals de boomsoortenkeuze gebaseerd op de potentieel natuurlijke vegetatie, het gebruik van pionierboomsoorten, het verhogen van de biodiversiteit en landschappelijke en natuurbehoudsaspecten zullen uitvoerig aan bod komen in een volgend artikel van de Boskrant.

In de moderne landbouw wordt de nutriëntenafvoer via de oogst ruimschoots gecompenseerd door nutriëntentoevoer via bemesting. Landbouwgronden zijn daardoor veel rijker aan nutriënten dan men volgens de bodemkaart onder meer aan de hand van de bodemtextuur zou verwachten. Bijgevolg biedt bebossing van landbouwgronden mogelijkheden voor een aangepaste boomsoortenkeuze, die tot op heden onvoldoende benut werden.

Verschillen tussen landbouwgronden en bosgronden

De boomsoortenkeuze moet bij het bebossen van landbouwgronden inspelen op een aantal belangrijke verschillen tussen landbouwgronden en oude bosgronden.

Landbouwgronden worden geregeld aangetroffen met (dierlijke) mest. Dit betekent dat landbouwgronden veel rijker zijn aan nutriënten (N,P,K, Ca en Mg), minder zuur zijn (pH >5) en meer humus bevatten in de diepere bodemlagen dan de meeste bosgronden. In landbouwgronden wordt in feite de natuurlijke bodemevolutie tegengehouden, die onder ons klimaat met neerslagoverschot, steeds degradatie en verzuring inhoudt. Als gevolg van de bemesting en de chemische samenstelling van landbouwgewassen (C/N verhouding <25) is de humusvorm in landbouwgronden te vergelijken met de mullhumus van rijke bosgronden. Deze humusvorm bevat regenwormen, zodat de bodemverluchting gunstig is. Dit is voornamelijk het geval bij weiden, doch

minder bij akkers, waar bodembewerking de humus oxydeert en de regenwormpopulatie decimeert.

Als gevolg van de nutriëntrijke situatie zijn landbouwgronden zeer geschikte substraten voor de meest eisende boomsoorten, zoals es, Zoete kers, olm, linde en populier.

Als gevolg van de stikstofrijke situatie zijn landbouwgronden evenwel een slecht substraat voor mycorrhizen. Sterk van mycorrhizatie afhankelijke boomsoorten, zoals Gewone den en andere naaldboomsoorten, zijn daarom weinig geschikt voor bebossing van landbouwgronden. Ze lijden er onder voedingsstoornissen, kromme groei, schimmelaantastingen en eventueel sterfte.

75 % van de huidige bosoppervlakte in Vlaanderen heeft een sterk verzuurde bodem (pH <4), zowel op zand als op leem. Het humustype varieert er van moder tot mor. Dit is deels het gevolg van de natuurlijke bodemevolucie, maar wordt deels ook versterkt door menselijke tussenkomst, zoals strooiselroof, overexploitatie en zure neerslag. Als gevolg daarvan zijn de meeste bosbodems ongeschikt voor veeleisende boomsoorten zoals Es, Zoete kers en linde. Dit werd onder andere reeds ondervonden bij moeizame pogingen om deze soorten terug bij te mengen in eiken- of beukenbossen op leem, zoals het Zoniënwood.

Mogelijke verwachtingen bij het bebossen van landbouwgronden

Bij het bebossen van landbouwgronden kunnen mits een geschikte boomsoortenkeuze een aantal verwachtingen ingelost worden:

- Behoorlijke vitaliteit en stabiliteit van het nieuwe bos (vermijden van stormschade, schimmelaantastingen, enz.).
- Behoud van de bodemvruchtbaarheid, indien terugkeer naar landbouwgebruik gewenst wordt (in het geval van "tijdelijk bos").
- Spoedige evolutie naar een waardevol ecosysteem met typische fauna- en flora-elementen van het bos-ecosysteem.
- Teelt van een interessant produkt dat betere marktperspectieven biedt dan het hout uit de bestaande bossen. Dit kan zowel door gebruik van snelgroeiende soorten met het oog op energie- of pulpproductie of door gebruik van veeleisende edele soorten met het oog op fineerhoutproductie.

Invloed van de boomsoort op de standplaats

De boomsoorten spelen bij de bodemgesteldheid zelf een actieve rol. De boomsoortenkeuze is namelijk rechtstreeks bepalend voor de bodemvruchtbaarheid en de humusvorm. Bebossing van een vruchtbare landbouwgrond met veeleisende soorten, zoals es, Zoete kers en linde leidt tot het behoud van de hoge bodemvruchtbaarheid met mulhumus op lange termijn als gevolg van de ontwikkeling van een grote regenwormpopulatie. Bebossing van diezelfde bodem met minder eisende boomsoorten, zoals beuk, Amerikaanse eik en naaldhout leidt tot verzuring en vermindering van de bodemvruchtbaarheid als gevolg van hun moeilijk verterend bladstrooisel. De regenwormen verdwijnen hierdoor en moderhumus ontstaat.

Boomsoortenkeuze op landbouwgronden

Uit voorgaande blijkt dat het bebossen van landbouwgronden bij voorkeur gebeurt met veeleisende soorten. Het beschikbaar komen van nutriëntrijke landbouwgronden is een buitenkans om de veeleisende soorten

(es, Zoete kers, linde, olm, Grauwe abeel, ...), die als gevolg van een eeuwenlange verzuring en degradatie uit het bestaande bos verdwenen zijn, terug aan te planten. Op die manier kan voor zowel een ecologische als economische meerwaarde gezorgd worden. Ecologisch wordt voor een meerwaarde gezorgd door het behoud van mulhumus die verzuring en nutriëntenuitloging tegengaat en een absolute vereiste is voor de vestiging van de meeste interessante bosplantensoorten. Voor vestiging van typische bosplanten is het uiteraard aangewezen de nieuwe bossen te laten aansluiten op oude boskernen. Economisch wordt voor een meerwaarde gezorgd door de aanplant van waardevolle soorten die op dit ogenblik nog amper in de Vlaamse bossen voorkomen, met als troeven de snelle groei van sommige soorten en de edele fineerhouttoepassingen van andere. In Vlaanderen heeft ongeveer 75 % van de bestaande bosoppervlakte een verzuurde bodem. Dit heeft de vrijheid van boomsoortenkeuze fel beknot. De mogelijkheid om succesvol veeleisende boomsoorten bij te mengen is zowel in bossen op zand- als leemgronden verloren gegaan. Dit is een belangrijke reden om de kans om landbouwgronden met veeleisende boomsoorten te beplanten te benutten. Bebossing van landbouwgronden met voornamelijk klassieke boomsoorten zoals eik, beuk en naaldhout dient bijgevolg te worden vermeden: op die manier groeit een bosareaal aan, dat in Vlaanderen reeds in voldoende mate vertegenwoordigd is en zullen de landbouwgronden traag maar zeker evolueren in de richting van de zure bosgronden.

Een concreet voorbeeld

Concreet betekent dit, wanneer men deze bebossingsstrategie gaat toepassen op landbouwgronden, dat men een rijkere bosgemeenschap zal bekomen dan degene die men aan de hand van de bodemkaart kan verwachten. Zo kan men bijvoorbeeld door een aangepaste boomsoortenkeuze op droge lemige zandgronden en zandleemgronden in plaats van een Wintereiken-beukenbos een Eikenhaagbeukbos trachten te realiseren. Door het aanplanten van veeleisende boomsoorten wordt het behoud van de mulhumus immers in de hand gewerkt. De climaxvegetatie die in evenwicht is met klimaat en bodemtype op de droge zandleemgron-

den blijft echter wellicht het Wintereiken-Beukenbos. De periode alvorens deze potentieel natuurlijke vegetatie zal ontstaan zal echter door deze strategie sterk vertraagd worden (mogelijks 500 i.p.v. 100-200 jaar). Het Eiken-Haagbeukenbos zal hierbij wellicht een intermediaire fase zijn met hogere biodiversiteit en produktiviteit.

Het Gewoon Eiken-Haagbeukenbos behoort tot één van de soortenrijkste bosgemeenschappen van ons land. In de boomlaag treft men van nature Zomereik, Haagbeuk, Beuk (vooral droger), Gewone es, Zoete kers, Spaanse aak en Winterlinde aan. In de struiklaag is Tweestijlige meidoorn een kensoort en domineert Hazelaar van nature. Andere soorten die men er in geringere mate aantreft zijn Wilde kardinaalsmuts, Rode kornoelje, Gelderse roos, Wegedoorn en Sleedoorn.

In het Droog Wintereiken-Beukenbos zal van nature de Beuk domineren, waarnaast alleen de Winterlinde nog een rol van enig belang speelt. Sporadisch komen hiernaast ook nog Zomereik en Ruwe berk voor, evenals Gewone esdoorn. In de struiklaag is de Lijsterbes de meest voorkomende soort. Hulst kan in deze pnv ook in belangrijke mate voorkomen, terwijl Spokehout op de iets vochtiger plaatsen voorkomt. Boswilg, Esp, Wilde appel, framboos en wilde bramensoorten zijn er karakteristiek voor open plekken en bosranden, evenals brem en lokaal zelfs Gaspeldoorn.

Praktische aanbevelingen

Uit berekeningen op een uitgebreide dataset van het Vlaamse bos bleek dat de graad van verzuring en degradatie van een bosbodem voornamelijk en in afnemende volgorde van belang afhankelijk is van de boomsoort, het kalkgehalte van de bodem, de bodemtextuur en de voorgeschiedenis van het bestand. Op basis van deze vaststelling hebben we een eenvoudig expertsysteem gebouwd dat de beheerder helpt bij het maken van een bodemrespecterende boomsoortenkeuze (Muys 1995). Het dient als aanbeveling, niet als blindelings te volgen recept.

- A. indien het CaCO₃-gehalte van de bodem > 5%, worden vanuit bodemkundig oogpunt geen beperkingen op de boomsoortenkeuze aanbevolen.
indien het CaCO₃-gehalte lager ligt, ga naar B.

B. indien de zandfractie van de bodem > 50 %, moet gestreefd worden naar een maximale inwerking van de humus (moderhumus). Dit kan bereikt worden mits aanplanting of inbreng van gemengd loofbos met eik, berk, lijsterbes, hazelaar, beuk, esdoorn, haagbeuk, linde, abeel,..., afhankelijk van de drainageklasse.

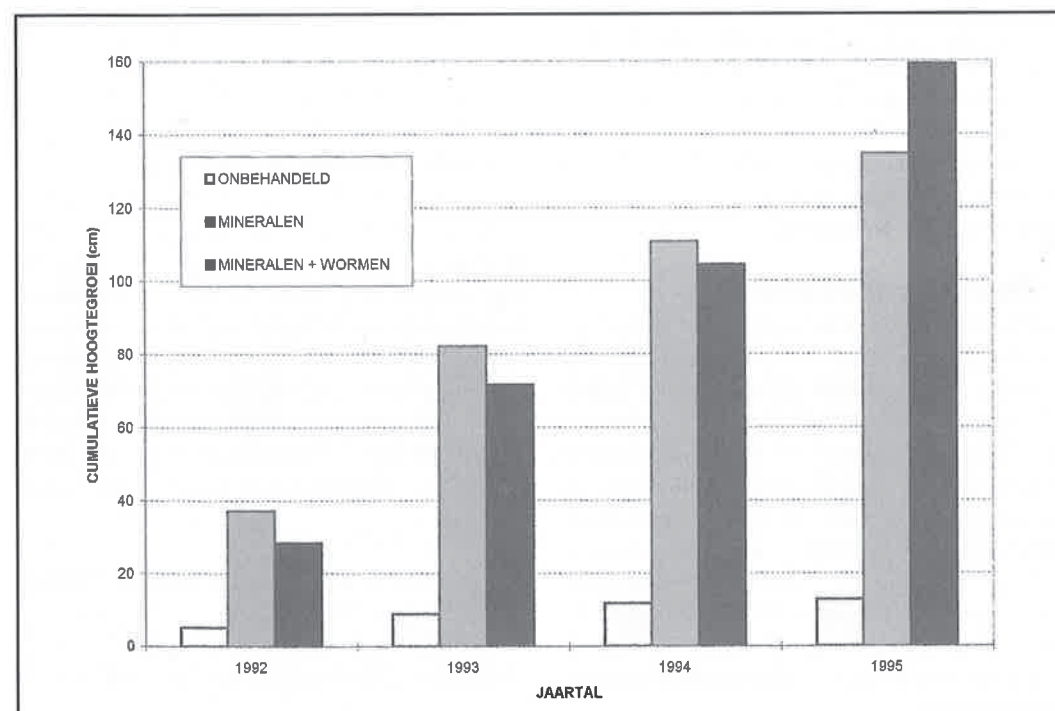
indien de zandfractie van de bodem < 50%, ga naar C.

C. indien de voorgeschiedenis gedomineerd werd door nutriëntenaanrijking, zoals in landbouwgronden, wordt het algemeen gebruik van mengingen van veeleisende boomsoorten met mild bladstrooisel aanbevolen (es, kerselaar, olm, esdoorn, linde, abeel, populier, els, wilg,...), afhankelijk van de drainageklasse. Beuk en naaldhout worden afgeraden; inlandse eik wordt best in relatief kleine groepen gemengd en mag niet meer dan 50 % van het stamtal uitmaken.

Indien de voorgeschiedenis gedomineerd werd door nutriëntenexport, zoals in oude bossen, wordt een lokale reïntroductie van veeleisende soorten voorge-

steld. Indien de bodemanalyse en voorbereidende bodemexperimenten uitwijzen dat reïntroductie onsuccesvol zal zijn door groei- en sterfte, kan de herinbreng gecombineerd worden met een startbekalking en een regenwormintroductie in de plantkuil. Een experiment uitgevoerd in het Aelmoesenebos toont duidelijk de gunstige invloed aan die de bovenvermelde maatregelen kunnen uitoefenen op de vitaliteit van veeleisende boomsoorten op een gedegradeerde bodem (zie figuur). Aangezien hieromtrent nog onvoldoende onderzoek plaatsvond, is grote voorzichtigheid aangewezen in verband met het toepassen van bekalking en regenwormintroductie. Deze maatregelen worden dan ook best niet zonder voorafgaand advies van bevoegde personen en op grote schaal toegepast.

MUYS, B., 1995. The influence of tree species on humus quality and nutrient availability on a regional scale (Flanders, Belgium). In: L.O. NILSSON, R.F. HÜTTL & U.T. JOHANSSON (eds.) Nutrient uptake and cycling in forest ecosystems, 649-660.

Figuur 1: hoogtegroei van es in bekalkte en onbekalkte plantput te Controde.

Het voorontwerp-decreet op het Natuurbehoud

DANNY MADDELEIN

Zopas heeft de Vlaamse regering het voorontwerp van decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu goedgekeurd. Momenteel loopt een adviesprocedure waarbij ondermeer de Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen, de NA-raad en de Vlaamse Hoge Raad voor het Natuurbehoud een advies over dit ontwerp formuleren. Ook de Raad van State dient het ontwerp nog te adviseren.

Na deze procedure wordt het eventueel aangepaste decreet opnieuw door de Vlaamse regering bekrachtigd waarna het ter goedkeuring aan het Vlaamse parlement voorgelegd zal worden. Het ligt in de bedoeling van de bevoegde minister Kelchtermans om deze procedure nog dit jaar af te ronden.

Hoog tijd dus voor een korte inhoud van dit langverwachte decreet dat de wet op het Natuurbehoud van 1973 grotendeels zal vervangen.

In dit overzicht wordt speciaal stilgestaan bij de (vele) raaklijnen met het bos en het Bosdecreet.

Plannen voor evaluatie en bescherming van het Vlaamse natuurpatrimonium

Door het Instituut voor Natuurbehoud wordt een Natuurrapport opgesteld dat de toestand van de Vlaamse natuur moet evalueren. Om de twee jaar wordt dit rapport geactualiseerd. Daarnaast wordt om de vijf jaar een Natuurbeleidsplan opgemaakt. Dit beleidsplan vormt een herkenbaar onderdeel van het meer algemene milieubeleidsplan. Op te merken valt hier reeds dat bij het momenteel in opmaak zijnde Milieubeleidsplan (MI-NA-2) geen duidelijk te onderscheiden natuurbeleidsplan aanwezig is.

Groene Hoofdstructuur afgevoerd

De in het verleden fel gecontesteerde Groene Hoofdstructuur komt niet meer voor in het ontwerp-decreet. Wel werd een gelijkaardige gebiedsgerichte visie ontwikkeld die nu echter het Vlaamse Ecologische Netwerk (VEN) en het Integraal Verwevings- en Ondersteuningsnetwerk (IVON) heet.

Voor het VEN wordt binnen de vijf jaar gestreefd naar afbakening van 125.000 hectaren natuur, verdeeld over Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO). Elke GEN of GENO dient een voldoende grote oppervlakte te bezitten (paar tientallen hectare). Voor aanduiding als GEN komen alleen groen-, park-, buffer-, bosgebieden en militaire domeinen op het gewestplan in aanmerking; voor GENO's komen daarbij nog agrarische gebieden met ecologisch belang of met bijzondere waarde. Alle overige agrarische gebied (inclusief het landschappelijk waardevol agrarisch gebied) komt aldus niet in aanmerking voor het VEN.

Voor alle terreinen gelegen in het VEN kan de Vlaamse regering reglementaire (dus bindende) maatregelen uitvaardigen. Voor de bossen betekent dit ondermeer het bevorderen van natuurgerichte bosbouw en het instellen van bosreservaten in de GEN's.

Daarnaast voorziet het decreet in de oprichting van 150.000 hectaren IVON's binnen de vijf jaar. Naar de eigenaar toe kunnen hier enkel stimulerende maatregelen getroffen worden. Ook hier wordt naar natuurgerichte bosbouw gestreefd.

Natuurreservaten

Het decreet voorziet in de oprichting van Vlaamse natuurreservaten (eigendom van het Vlaams Gewest) en van erkende natuurreservaten, eigendom van derden. Rond elk natuurreservaat kan een uitbreidingszone vast-

gesteld worden waarin het Vlaamse Gewest het recht op voorkoop bezit (enkel voor groen- en bosgebieden op gewestplan, niet voor agrarische bestemmingen). Ook natuurverenigingen hebben onder bepaalde omstandigheden een voorkooprecht. De mogelijkheid is voorzien dat door de overheid verworven gronden aan een erkende terreinbeherende vereniging worden toevertrouwd.

Natuurreservaten in agrarisch gebied kunnen enkel erkend worden als ze én een hoge actuele natuurwaarde én een lage landbouwwaarde bezitten.

Voor de verwerving van natuurreservaten kunnen verenigingen gesubsidieerd worden. Aankoop van agrarisch gebied kan enkel gesubsidieerd worden als aan de hierboven vermelde voorwaarden voldaan wordt. De toegekende subsidie zal steeds lager zijn dan voor aankoop van groengebieden.

Voor elk natuurreservaat dient een beheersplan opgesteld te worden.

Met eigenaars of pachters van gronden kunnen beheersovereenkomsten afgesloten worden. Ook kunnen natuurinrichtingsprojecten opgestart worden, maar dit opnieuw enkel in "groene" bestemmingen op het gewestplan.

Beheersplannen

Voor elke GEN of GENO wordt een beheersplan opgesteld waaraan de eigenaars zich dienen te houden. Nieuwe bosbeheersplannen dienen aangepast te zijn aan dit overkoepelende plan voor het gebied. Bestaande goedgekeurde bosbeheersplannen kunnen nog hun volle termijn van kracht blijven blijkens de memorie van toelichting. Voor het uitvoeren van werken in het kader van het beheersplan kan de eigenaar subsidies bekomen.

Voor de IVON's wordt een beheersplan met daarin een beheersvisie opgesteld. Ook hier worden enkel stimulerende maatregelen naar de eigenaars toe voorzien.

Educatie

Nieuw is dat ook natuureducatie specifiek vermeld wordt in het decreet op het Natuurbehoud. Regionale landschappen, natuureducatieve centra en andere initiatieven van verenigingen, gemeenten, provincies kunnen gestimuleerd worden via dit decreet.

Wijzigingen Bosdecreet

Met het decreet op het Natuurbehoud worden ook enkele wijzigingen aan het bosdecreet doorgevoerd. Zo moet elk bosbeheersplan van een openbare eigenaar voor advies aan het bestuur bevoegd voor het natuurbehoud (momenteel de afdeling Natuur) voorgelegd worden. Alle gegevens vermeld in het beheersplan voor de bosreservaten dienen vermeld te worden in deze beheersplannen. In alle bosbeheersplannen binnen het VEN dient gemeld te worden welke maatregelen voorzien zijn om artikel 18 van het Bosdecreet (stimulering ecologische bosfunctie) te realiseren.

Verder wordt de bebossing van natuurgebieden en een reeks andere gebieden slechts na advies van het natuurbehoud mogelijk.

Tenslotte wordt het artikel 44 van de wet op de Stedebouw van 1962 versoepeld. Ontbossingen voorzien in een goedgekeurd beheersplan van een natuurreservaat kunnen vanaf nu mits eenvoudige melding aan de ambtenaar. De afdeling Bos en Groen kan wel vanaf nu de beheersplannen van deze reservaten adviseren voor de goedkeuring (Memorie van toelichting).

Enkele korte bedenkingen

Eerst en vooral valt op dat veel werk nog dient te gebeuren en vele bedoelingen van de decreetgever nog onduidelijk zijn. Plannenmakers zullen een flinke kluit hebben aan de realisatie van dit decreet. Voor de boscigenaar en bosbeheerder is de grote vraag wat de inhoud zal zijn van de beheersplannen die voor alle GEN's en GENO's zullen opgesteld worden.

Dat de meeste grote boscomplexen in het VEN of in het IVON zullen terug te vinden zijn hoeft geen betoog, nu praktisch alle agrarisch gebied niet in aanmerking komt.

Op het eerste gezicht moet de versterking van de natuurfunctie in de bossfeer met extra subsidiemogelijkheden tot tevredenheid stemmen. De landbouwsector wordt echter wel duidelijk buiten schot gelaten en het lijkt erop dat de wetgever het behoud van de laatste restjes natuur in het agrarisch gebied als verloren inspanning beschouwt. Dit lijkt eigenaardig voor bosbouwers wanneer men weet dat de natuur in de bossen het erg

goed doet de laatste jaren, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld soorten van weide- of akkergebieden.

Het moge duidelijk zijn dat de multifunctionaliteit van het bos in het gedrang komt met 275.000 hectaren groengebied met min of meer hoofdfunctie natuur.

Of en onder welke voorwaarden de duurzame productie van hout, die veel meer een ecologische dan een economische dimensie heeft (leest U er maar het laatste rapport van de Wereldbank over ontbossing in de tropen op na), nog kan is een vraag die dringend zal moeten beantwoord worden.

Voor de privé-boscigenaar wordt het er ook niet makkelijker op nu twee administraties toezicht zullen hebben op zijn doen en laten. Van de aangekondigde deregulering is dus nog niet direct sprake.

Tenslotte is er natuurlijk de clausule die ontbossing voor natuurbehoudsdoeleinden (sic) moet versoepelen. Niemand betwist het feit dat in de laatste decennia hier en daar bomen aangeplant werden op een ongelukkige plaats. Dat deze fouten hersteld dienen te worden is vanzelfsprekend. Met deze nieuwe regeling staat de poort echter wijd open voor veelvuldiger en grootschaliger aantastingen van vooral jonge boscossystemen (meestal populier of den) telkenmale een plaatselijke vereniging daar om één of andere reden de noodzaak toe ziet. Dat hierbij steeds voorbijgegaan zal worden aan de huidige waarde en vooral aan de potenties van deze jonge bossen ligt voor de hand. Gevreesd moet worden dat dit voorbeeld door de sector Natuur gesteld snel navolging zal vinden. Ondanks alle recente initiatieven rond bosuitbreiding lijkt het een vaststaand feit dat in Vlaanderen het bosbehoud nog steeds de hoogste aandacht zal vereisen.

Houtdraaien, van teloorgegane ambacht tot levende vrijetijdsbesteding

GEERT SIOEN

Wie deze boskrant binnenshuis aan het lezen is, moet bij de aanvang van dit artikelje eens om zich heen kijken. Wellicht zie je verschillende voorwerpen waarin houtdraaiwerk zit. De poten van een kast, stoel of tafel, de balusters van een trap. Ja, zelfs houten schalen, houten speelgoed en houten knopen worden gedraaid.

Het principe van het houtdraaien is eenvoudig en voor alle toepassingen gelijkaardig. Een stuk hout wordt aan één of twee kanten vastgezet en met een hoge snelheid rondgedraaid. Beitelzorgen ervoor dat de kanten en hoekjes van het houtstuk afgerond worden, zodat het een mooie, elegante vorm krijgt.

Houtdraaiwerk van M. Brolly (VSA)

Houtdraaien is een oude ambacht. Wellicht werd het draaien reeds in het Oude Egypte uitgeoefend. Bij ons was de houtdraaier een belangrijk vakman tot het begin van deze eeuw. Met de opkomst van de Art nouveau of Jugendstil werd het houtdraaien voor het eerst minder gewaardeerd. De ontwerpers uit die periode wilden gietijzeren meubelen en geen 'ouderwets' hout. Gelukkig bleven uit hout gedraaide stukken belangrijk voor het maken van tweederangsmeubels. Het interieur van de arbeiderswoning bleef zo uit meubilair met houtgedraaide onderdelen bestaan.

Toch bleef het houtdraaiersambacht terrein verliezen. Na de tweede wereldoorlog kwam een algemeen automatisatieproces op gang. De houtdraaier werd meer en meer een techniek. Van dan af moest hij een machine bedienen in plaats van eigenhandig een meubel vervaardigen. De gevolgen van de technische evolutie zijn zeer ver gegaan. Momenteel is het ambacht bij ons dan ook zo goed als uitgestorven.

Gelukkig zijn er mensen die een stukje geschiedenis willen bewaren. Op vrijwillige basis proberen zij een ambacht niet alleen in ere te herstellen, maar ook een nieuwe dimensie te geven. Deze dynamiek vinden we terug bij de Vlaamse

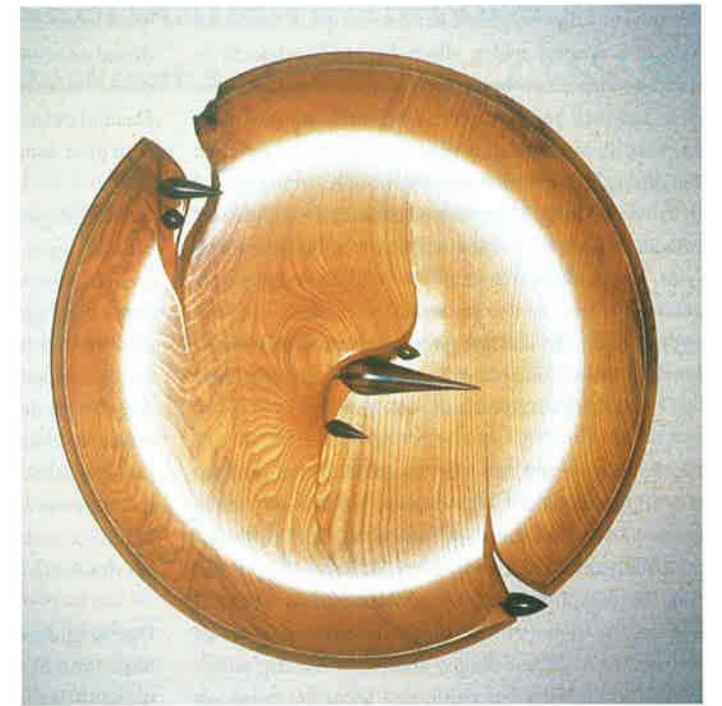
Gilde van Houtdraaiers. Via demonstraties, lessen en een tijdschrift wil zij iedereen die van het oude ambacht zijn hobby of passie wil maken, helpen met raad en daad.

Stichter van deze gilde is Prof. Em. Daniël Ellegiers. Voor deze man uit Vurste (O.-VI.) is hout bewerken reeds tientallen jaren zijn geliefde hobby. Om het ambacht te beheersen volgde hij lessen in meubelmaken en houtdraaien, onder andere in Engeland. Toen hij merkte dat er ook bij ons een behoefte bestond om kennis en ervaring uit te wisselen, besloot hij om een gilde op te richten. Uiteindelijk werden het er drie: een gilde van houtdraaiers, één van houtsnijders en één van marqueterie (het samenstellen van voorwerpen uit verschillende houtsoorten).

De doelstelling van de houtdraaiersgilde is drieledig:

- De vereniging wil het houtdraaiersambacht redden en bestendigen, met de inzet van vele vrijwilligers. De gilde draait uitsluitend op inkomsten van leden en sponsors. Voor demonstraties en vergaderingen wordt beroep gedaan op de medewerking van technische scholen, waar houtdraaien op het leerprogramma staat. Dat er een nood was aan een dergelijke vereniging, bewijst de spectaculaire aangroei van het ledenaantal. Na vier jaar telt de Vlaamse gilde reeds 700 leden en is daarmee, relatief gezien, de grootste houtdraaiersgilde ter wereld, na die van Nieuw-Zeeland.
- De gilde wil nieuw creatief talent ontdekken en stimuleren. Sommige houtdraaiers ontdekken pas na verloop van tijd hun eigen creatieve mogelijkheden, aangespoord door de demonstraties en artikels in het tijdschrift van de gilde.

Niet alleen het klassieke houtdraaien is van belang. De gilde stelt dat houtdraaien meer moet zijn

Houtdraaiwerk van C. Catelle (Frankrijk)

dan het leren draaien van stoel- of tafelpoten. Net zoals het pottenbakkersambacht tot de ceramiek leidde, moet het houtdraaien ook een meer artistiek doel krijgen.

- De gilde van de houtdraaiers wil ook hout als natuurprodukt een meerwaarde meegeven. Houten meubelen, schalen, speelgoed,... zijn de laatste tijd weer in. Dankzij het houtdraaien krijgt een boom als het ware een tweede leven. Zelfs verwerend hout kan nog gebruikt worden voor draaihout. Myceliumdraden van schimmels bezorgen het draaiwerk immers een mooi figurenpatroon, zoals in verweerd beukenhout. Alle houtsoorten komen in principe in aanmerking voor draaiwerk, maar hout van naaldbomen wordt beter niet gebruikt. Het hars maakt de machines te snel vuil.

Professor Ellegiers, thans ere-voorzitter van de gilde, hecht zeer veel belang aan het creatief houtdraaien. Het

sierdraaien krijgt volgens hem onvoldoende aandacht. Vele houtdraaiers willen alleen het oude ambacht in stand houden en proberen niets nieuws. Met zijn studie naar 'bronnen voor creativiteit' belandde hij in Amerika, waar hij merkte dat de houtdraaiers meer creativiteit aan de dag leggen. Een verklaring vindt hij in het feit dat in de relatief jonge Amerikaanse cultuur, de houtdraaiër minder beïnvloed is door het Europese culturele erfgoed. Hij beweegt zich daardoor wellicht vrijer, weinig gehinderd door een te conservatieve traditie. De erevoorzitter van de Vlaamse gilde houdt nu verschillende lezingen in het buitenland in de hoop vele liefhebbers van het ambacht tot creativiteit te inspireren.

Het houtdraaien op zich is in feite vrij beperkt in technische mogelijkheden. Het draaien tussen de punten (voor stoel- of tafelpoten, balusters,...) kent vijf basishandelingen: de cilinder, de holte, de kraal, de v-insnijding en de spitse kraal. In het schaaldraaien bestaan slechts drie varianten: de holte, de opronding en de rechte. Alle basishandelingen kunnen in één dag aangeleerd worden. Voor het sierdraaien komt het er op aan verschillende handelingen te combineren of andere varianten te zoeken. Dit kan bijvoorbeeld door het gebruiken van verschillende houtsoorten, het toevoegen van andere houtsoorten aan een draaiwerk (marqueterie), het maken van sculpturen, het beschilderen van houtdraaiwerk,... Men kan zelfs gedraaide voorwerpen gaan verzagen en op een andere manier weer samenvoegen, waardoor het geheel een ander uitzicht krijgt. Het is dus duidelijk dat houtdraaiwerk niet louter functioneel hoeft te zijn. Houtdraaiwerk kan ook een esthetische waarde hebben of als kunstwerk geapprecieerd worden.

Kan iedereen leren houtdraaien? Volgens professor Ellegiers zeker en vast. Het houtdraaien is eenvoudig aan te leren. Mede dankzij de gilde raakten een aantal technische scholen enthousiast voor het lesvak. Het houtdraaien leent zich tot persoonlijke creativiteit en leidt vlug tot resultaten. Daardoor kan het beslist motiverend werken voor de leerlingen. Voor iemand die het thuis wil proberen, vraagt deze hobby enige investering. De draaibank en de beitels zijn vrij duur. Ook minder algemene houtsoorten als olijf of tropische soorten zijn niet goedkoop.

Toch loont de investering zich. Éénieder die een zelf gedraaid voorwerp bijvoorbeeld aan iemand cadeau kan doen, ondervindt al gauw voldoening in zijn hobby. Daarenboven zijn heel wat andere vrijetijdsbestedingen even duur zonder de mogelijkheid tot creativiteit.

Daniël Ellegiers ziet de toekomst van het houtdraaiwerk rooskleurig in. De laatste decennia heerst een 'terug naar de natuur'-mentaliteit. Mensen kiezen voor natuurprodukten, en (gedraaid) hout is niet meer weg te denken uit onze huiskamers. Met de opkomst van het verantwoord speelgoed ontstonden zelfs gloednieuwe toepassingen voor het produkt. In de Franse Jura wordt op industriële schaal houtdraaiwerk voor speelgoed en knopen gemaakt. In het dorpje Moirans-en-Montagne, in de buurt van Lons, staat zelfs een speelgoedmuseum vol houtdraaiwerk. Ook de designwereld heeft ondertussen het draaiwerk herontdekt.

Dat de gilde van houtdraaiers de bescherming van het bos en zijn belangrijkste produkt behartigt, mag blijken uit het volgende gedicht, geciteerd in een nummer van het tijdschrift van de gilde:

"Mens, Ik ben het hout van uw wieg, de kap van uw huis, de vlam van uw winterhaard en de schaduw bij zomerzon. Ik ben de deur van uw kamer, het bed waarin u droomt, de tafel waaraan u het brood deelt, de mast van uw schip. Ik ben het sieraad in de natuur, uw handen maken van mij kunstwerken. Ik ben uw laatste rustplaats. Daarom smee ik u: verniel mij toch niet!"

Wie meer informatie wil over het houtdraaien of over de Vlaamse Gilde van Houtdraaiers, kan terecht bij de volgende provinciale secretarissen: Paul Indekeu (Antwerpen, 014/85.25.15), Jos Aerts (Limburg en Vlaams-Brabant, 011/24.19.72), Adrien van Beversluys (Oost-Vlaanderen, 09/223.68.33), José Cneut (West-Vlaanderen, 056/21.60.73).

Er zijn te veel bomen in het bos

(Boskrant 3, 1996)

Ondanks de goede intenties van de heer Dirk Criel beschouw ik bovenstaand artikel als een belediging voor het boswachterskorps.

Hoewel het voornamelijk betrekking heeft op het bosbeleid (lees beleid vanuit Brussel), zijn het de boswachters die de afdeling Bos en Groen (i.c. het Bosbeheer) naar het grote publiek vertegenwoordigen. Samen met mijn collega's streef ik reeds enige jaren in de houtvestering Antwerpen een natuurgerichte bosbouw na, zonder daarbij echter de economische of sociale functie van het bos te verwaarlozen.

De opsplitsing in een afdeling Bos en Groen en een afdeling Natuur werd ons vanuit hogerhand opgelegd. Verscheidene jaren beheerden de boswachters naar eigen kunnen en met uitstekend gevolg de huidige natuurgebieden, zonder dat er door de toenmalige dienst Natuurbescherming een beheersplan was opgesteld. Eventuele wantoestanden mogen niet worden gegeneraliseerd ten koste van de goede samenwerking die er elders bestaat tussen het bosbeheer en het natuurbeheer. Vergoet niet dat de natuurwachters van nu, de boswachters waren van toen!

Tekortkomingen in het Bosdecreet zijn door ons reeds meerdere malenesignaleerd en aangeklaagd, daar wij als geen ander met de praktijk van de wetgeving te maken hebben.

Dat het bosbeheer (de boswachters eigenlijk) de goede intenties van beseigenaars, zoals o.a. het aanleggen van houtkanten, aanplantingen of beheersmaatregelen zou ontmoedigen, vind ik ronduit grof gesteld. In de

praktijk is het meestal omgekeerd en kiest de eigenaar zelf voor homogene bestanden van populier of den, ondanks de hogere subsidie voor andere soorten en de aanbevelingen van de plaatselijke boswachter!

Dat het bosbeheer weigerachtig staat tegenover ontbossing, lijkt mij logisch als men bedenkt dat jaarlijks per gemeente verscheidene hectaren bos verdwijnen. Zowel aan legale ontbossingen (verkavelingen) als aan illegale ontbossingen waarbij geen herstelmaatregelen van de rechtbank worden bekomen. De kappingen van houtkanten en bomenrijen hierbij nog buiten beschouwing gelaten. We kunnen over deze problematiek dan nog wel een boom opzetten, maar deze bossen komen nooit meer terug.

DANNY DAELEMANS

Reactie van de redactie

De eindredactie was en is nog steeds van mening dat het artikel van de heer Criel voor publicatie in aanmerking komt. Met hem zijn wij van mening dat het subsidiebesluit voor privé-beseigenaars best aangepast wordt in de zin dat meer stimuli voor natuurvriendelijk bosbeheer voorzien worden. Voorts waren wij van mening dat het artikel, weliswaar op een zeer directe manier, een aantal probleempunten aanhaalt die geregeld opduiken tussen de sectoren Bos en Natuur. Wij zijn niet van mening dat de auteur met dit artikel een uithaal naar de ambtenaren van Bos en Groen wilde doen en hopen nog steeds dat het artikel kan bijdragen tot een oplossing van de knelpunten tussen beide sectoren.

Eikenproject

Een organisatie van de Vlaamse bosbouwvereniging vzw en Pro Silva Vlaanderen met steun van de Bosboomtelers van Vlaanderen en met medewerking van de Afdeling Bos en Groen van de Vlaamse Gemeenschap.

Het Eikenproject is een initiatief om beseigenaars en bosbeheerders aan te moedigen hun bos op natuurgebouwde manier te beheren. Hiervoor wordt tegen een kleine prijs een beperkte hoeveelheid inheems bosplantsoen van goede kwaliteit bezorgd aan de particulier of vereniging die zich inschrijft vóór 1 november 1996. In samenwerking met de Bosboomtelers van Vlaanderen bieden wij u kwaliteitsplantsoen aan dat 80 à 120 cm hoog en van een erkende herkomst is.

Vijf prachtige inheemse bomen worden in de kijker gesteld:

1. De Zomereik (*Quercus robur*) is een zeer grote, algemeen voorkomende boom die op zowat alle terreinen met beschikbaarheid van voldoende bewortelingsdiepte kan gebruikt worden. Het is een lichtboomsoort en als pionier kan hij ook op open terreinen groeien.
2. De Gewone es (*Fraxinus excelsior*) is een zeer grote boom met lange rechte stam en sterk, elastisch hout. Hij groeit veel sneller dan de eik, maar stelt hoge bodemeisen. Enkel op vruchtbare, niet zure, vochtige bodems is een bebossing met es waardevol.
3. Boskers of Zoete kers (*Prunus avium*) is een grote boom die opvallend recht groeit en prachtig hout levert dat duur verkocht wordt. Enkel op vruchtbare, leemhoudende en goed gedraineerde bodems geeft hij goede resultaten. Deze uitgesproken lichtboomsoort wordt het best gebruikt in kleine groepen tussen andere loofboomsoorten.
4. De Winterlinde of Kleinbladige linde (*Tilia cordata*) is in Vlaanderen in bosverband zeer zeldzaam geworden. Hij groeit op allerhande drogere bodems. Als schaduwverdragende boomsoort wordt hij best gebruikt in menging met andere loofboomsoorten.
5. De Zwarte els (*Alnus glutinosa*) is de kampioen van de natte gronden. De jonge boompjes verdragen weinig of geen schaduw en dienen dus geplant in het volle licht. Het is ook mogelijk om Zwarte els aan te planten op

drogere bodems die vruchtbaar en leemhoudend zijn, maar dan wel in menging met enkele van de andere aangeboden boomsoorten.

U kan 100 boompjes kopen (niet meer, niet minder) in pakjes van 25 per soort, dus 4 pakjes te kiezen uit 5 soorten, voor de prijs van 1.550 frank. Naast deze vijf, trekken we even de aandacht op de inheemse Vogelkers (*Prunus padus*). Van deze kleine inheemse boom of struik met sierlijke bloei bieden wij u één exemplaar aan ter kennismaking. Concreet ontvangt u voor 1.550 frank:

1. 100 boompjes,
2. 1 inheemse Vogelkers (= *Prunus padus*),
3. lidmaatschap 1997 van de Vlaamse Bosbouwvereniging vzw,
4. gratis lidmaatschap van Pro Silva Vlaanderen.

De jonge boompjes kunnen op sommige terreinen met een hoge wildstand aardig wat schade oplopen door knagend en vegend wild (konijn, ree). Om de individuele bomen te beschermen tegen konijnenvraat kunnen plastic boomspiraal van 60 cm hoog rond het stammetje bevestigd worden, eveneens te bestellen bij het Eikenproject tegen de concurrentiële prijs van 1.950 frank.

Het bosplantsoen wordt verdeeld op 10 plaatsen in Vlaanderen, op de eerste zaterdag van december. Na inschrijving wordt u alle nodige info doorgestuurd opdat u op het exacte adres en tijdstip uw boompjes kan komen ophalen. De 100 boompjes worden verdeeld in plastic zakken en nemen een volume in dat vervoerbaar is met iedere normale personenwagen.

Bent u geïnteresseerd om deel te nemen aan het Eikenproject, vul dan onderstaand inschrijvingsformulier in en stuur het terug vóór 1 november 1996 naar:

Pro Silva Vlaanderen	
Eikenproject	tel. 02/657 93 64
Duboislaan 2	fax. 02/657 57 54
1560 Hoeilaart	rek.nr. 068-2158321-01

Met vragen over het Eikenproject, voor meer gedetailleerde informatie of voor advies bij uw aanplanting en het verder beheer van uw bos kan u eveneens terecht op dit telefoonnummer.

VBV participeert in Westvlaamse milieukoepel

Op 23 maart werd te Woumen-Diksmuide de Westvlaamse Milieufederatie (WMF) opgericht. De federatie wil alle geïnteresseerde natuur- en milieuverenigingen uit de provincie groeperen. Onderlinge uitwisseling van informatie en gezamenlijke activiteiten waren belangrijke motieven voor het tot stand brengen van de federatie. De groepering met het oog op standpuntvorming naar het beleid toe is minstens even belangrijk.

In feit bestond er reeds van begin de jaren '80 een provinciaal overleg van natuurverenigingen. Na meer dan 10 jaar wordt dit overleg nu overgenomen door een nieuwe vzw.

De werking van de milieufederatie wordt ondersteund door de Bond Beter Leefmilieu door het inzetten van een deeltijdse werkracht. Natuurreservaten vzw zorgde voor de huisvesting van het secretariaat (De Blankaart te Woumen). Een belangrijke inbreng voor 1996 kwam van het Provinciebestuur van West-Vlaanderen. Zij ondersteunt het project 'Dag van de Natuur', dat door WMF op 23 november georganiseerd wordt. Deze 'doe dag voor natuur' bevat onder andere verschillende bosplantacties.

Het overleg van verenigingen bewees in het verleden reeds zeer bezorgd te zijn om het nijpend tekort aan bos in de provincie West-Vlaanderen. Het beleid van Provinciebestuur en Vlaamse Gewest inzake bosuitbreiding werd dan ook voluit gesteund.

Hoewel de VBV niet echt een provinciale werking heeft, heeft de raad van bestuur toch besloten toe te treden tot de milieukoepel. De VBV wil hiermee het bosbeleid in onze bosarmste provincie van nabij volgen en de Westvlaamse Milieufederatie steunen in haar strijd voor meer bos in de provincie.

Wie meer informatie over WMF wil, kan op woensdag steeds terecht op de Blankaart: Westvlaamse Milieufederatie vzw, Iepersteenweg 56, 8600 Woumen, Tel. & Fax. 051/54.57.85.

Inschrijvingsformulier Eikenproject

Naam en voornaam:
 Straat, nr.:
 Postcode, Gemeente:
 Tel./Fax.:

U dient 4 × 25 bomen aan te duiden, dus in totaal 100 bomen.

..... × 25 bomen Zomereik
 × 25 bomen Winterlinde
 × 25 bomen Gewone es
 × 25 bomen Zwarte els
 × 25 bomen Boskers

☐ Ik bestel bijkomend 100 boomspiraal van 60 cm hoog voor de som van 1.950 frank, zodat het totale bedrag dat ik betaal op 3.500 (= 1.550 + 1.950) frank komt.

1. Ik stort dus: 1.550 frank (lidgeld en boompjes alleen)
 3.500 frank (lidgeld, boompjes en spiraal)
 op rekeningnummer 068-2158321-01 van Pro Silva Vlaanderen, eikenproject.
2. of ik stuur ingesloten een cheque (ingevuld aan Pro Silva)

Indien de naam op de overschrijving of cheque niet gelijk is aan de naam van de besteller, gelieve deze naam dan hier in te vullen:
 (Inschrijving wordt pas definitief van zodra we uw betaling ontvangen hebben)

Ik zal de bestelling komen afhalen op de eerste zaterdag van december te:

☐ Gontrode	☐ Hoeilaart
☐ Brasschaat	☐ Willebroek
☐ Harelbeke	☐ Eeklo
☐ Rotselaar	☐ Lichtaart
☐ Koekelare	☐ Genk

Datum:
 Handtekening:

VBV-excursies

Zaterdag 28 september: Galgebossen te Ieper (West-Vlaanderen)

De Galgebossen, op de grens van de steden Poperinge en Ieper, behoorden tot voor kort bij het kasteeldomein van Elverdinge. In 1995 kocht de Afdeling Bos en Groen een tachtigtal hectare aan, waarvan het grootste gedeelte uit bos bestaat. Het bos wordt pas in 1999 toegankelijk en dit door het nog geldende jachtrecht.

Het bos bezit een interessante geschiedenis. In het noorden bevindt zich een motte (omwalde heuvel), waarvan de oorsprong nog niet achterhaald is. In de oorlog van '14-'18 werd het bos niet verwoest en dat in tegenstelling tot de andere bossen in de Ieperse regio. Het bos diende als rust- en uitvalsbasis voor de Engelse soldaten ('Dirty Bucket'-kamp genaamd naar de naburige herberg 'De Vuile Seule'). Tijdens wereldoorlog II werd een gedeelte van het bos door de bevolking gerooid voor brandhout.

De Galgebossen bestaan overwegend uit verwaarloosd middelhout met Zomereik als dominante boomsoort naast esdoorn, es, Beuk, Tamme kastanje en populier. Sedert 1995 maakt het bos deel uit van het Vlaams bosvitaliteitsmeetnet. Van een twintigtal zomereiken wordt de gezondheidstoestand jaarlijks opgevolgd.

De flora van de Galgebossen is van het eikenbeuken-type met op drogere plaatsen duizendguldenkruid, Gulden sleutelbloem, Dubbelloof, Tormantil en Valse salie. Op de nattere plaatsen vinden we Slanke sleutelbloem en Reuzenpaardestaart.

Ree en Vos worden regelmatig opgemerkt in het bos. Nachtegaal, Wielewaal en Sperwer zijn waarschijnlijk broedvogels. De Eikepage wordt bij zonnig weer langs de bosrand waargenomen.

In de omgeving van het bos liggen enkele prachtige veedrinkpoelen met een rijke fauna en flora. De wijde omgeving met zijn tientallen militaire kerkhoven, vier kasteelparken, kleine dorpjes als Elverdinge en Vlamerdinge en de mooie hoeven nodigen de sportievelingen uit voor een boeiende fiets- of wandeltocht.

Afspraak voor de VBV-excursie op zaterdag 28 september om 14.30 u. aan de herberg 'De Vuile Seule'. Deze is te bereiken vanuit Ieper via de N8 richting Veur-

ne. In Elverdinge afslaan naar links en richting Poperinge volgen (N333, Steentjesmolenstraat). Op het kruispunt met de eerste straat links (Gasthuisstraat) staat 'De Vuile Seule' aangeduid. De herberg ligt ongeveer één kilometer verder in de Gasthuisstraat. Bij vochtig weer zijn laarzen aangeraden! Gidsen van de dag zijn Theo Vitse en Pierre Hubau.

Volgende excursies:

Zondag 27 oktober: Buggenhoutbos (Oost-Vlaanderen)

Afspraakplaats en uur: om 14.00 u aan de Boskapel, langs de Kasteelstraat te Buggenhout (vanuit het centrum van Buggenhout richting Merchtem-Brussel).

Thema: Geschiedenis, vroeger en huidig beheer, functies van het bos,...

Gids: Gustaaf Van Gucht

Zaterdag 23 november: Avondwandeling in het Zoniënwood (Brabant)

Afspraakplaats en uur: De excursie vertrekt om 19.00 u aan de parking van de Middenhut (Waterloosesteenweg, Sint-Genesius-Rode). Voor wie deze parking niet weet liggen, wordt om 18.45 u aan het Educatief Bosbouwcentrum te Groenendaal (situeringskaartje in Boskrant n°1 van dit jaar) afgesproken. Van daaruit wordt dan met de wagen naar de Middenhut gereden.

Thema: Het bos in het donker: aandacht voor roep van Bosuil,...

Gids: Dirk Raes

Met dank aan Wim Marichal (Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels) voor de aankondiging van de excursie naar de Galgebossen.

Project bosbehoud in Costa Rica

BART MUYS EN LODE SPELEERS

De werkgroep tropische bos van de VBV heeft een veelbelovende start genomen. De Raad van Beheer en de nieuwe werkgroep hebben besloten om over de algemene principes van bosbehoud in de tropen niet enkel meer te palaveren, maar om concreet iets te doen. Als gevolg van een waardevol contact tussen Dominiek Plouvier en ABIPA (de lokale boerengemeenschap in Bijagua, Costa Rica) werden de eerste stappen gezet tot een langdurige samenwerking op het terrein. De doelstellingen van ABIPA en de VBV zijn gelijklopend: bosbehoud en boseducatie. Een beschrijving en situering van het project verscheen reeds in de Boskrant van maart-april. Deze zomer hadden we het geluk een bezoek te brengen aan het project en diepgaand te peilen naar de intenties en verwachtingen van onze vrienden ter plaatse. We zijn dolenthoeziast teruggekeerd en willen de nieuwe informatie uiteraard niet langer voor ons houden.

Situering

Het dorp Bijagua ligt aan de voet van de vulkaan Tenorio in noordwest Costa Rica. Het ligt op de grote weg van Canas naar Upala en is zowel vanuit de hoofdstad San José als vanuit Canas met verscheidene bussen per dag te bereiken. De vulkaan is nog bedekt met een uitgestrekt primair nevelwoud met extreem hoge natuurwaarde en werd in 1994 definitief beschermd als nationaal park. Ongeveer tien jaar geleden kocht IDA, het landhervormingsinstituut van de overheid 350 ha grond van een particulier, gelegen tussen de vulkaan en het dorp. Deze grond was nog voor 100 ha oerwoud. 280 ha werden verkaveld in 80 percelen van slechts 3,5 ha en werden ter beschikking gesteld van landloze boeren. Daarbij gingen 30 ha oerwoud verloren. 70 ha oerwoud aansluitend op het nationaal park werd behouden als reserve, hoewel het verkavelingsplan reeds uitgetekend was. In de nieuwe boerengemeenschap ontstond een kleine groep van mensen met een sterke interesse voor duurzame ontwikkeling. Ze richtten de coöperatieve ABIPA op die als doel had de 70 resterende ha oerwoud te behoeden tegen ontbossing, maar tegelijk te streven naar een menswaardig bestaan voor hun gezinnen. Zo is het idee ontstaan om een educatief centrum te ontwikkelen, waar de lokale jeugd kan doordrongen worden van de ideeën van duurzame ontwikkeling en waar een onthaal wordt voorzien voor ecotoeristen, dat de nodige

inkomsten kan genereren. Nu reeds is het 'Centro Ecoturistico Las Heliconias' werkelijkheid geworden. Er is een lodge in gebruik en een biologisch station in aanbouw. De doelstellingen van het project zijn bosbehoud, natuureducatie en economische ontwikkeling. Daarnaast is de voorbeeldfunctie van het project enorm belangrijk. Een initiatief van bosbehoud dat vanuit de lokale boerengemeenschap vertrekt is immers uniek. De overtuiging van de lokale bevolking is nochtans een absolute voorwaarde voor het realiseren van bosbehoud.

Noden van het project

Alvorens een actieplan op te stellen is het nodig de preciese behoeften van ABIPA te achterhalen om niet zoals zovele ontwikkelingsprojecten onnodige of zelfs ongewenste investeringen te doen. Dank zij talrijke gesprekken met Marvin Jimenez Soto, de coördinator van de lokale boerengemeenschap en Carlos de la Rosa, Venezolaans bioloog en vertegenwoordiger van FIREMA, een lokale natuurbeschermingsorganisatie die aan ABIPA logistieke steun verleent, mogen we wellicht stellen dat we een vrij duidelijk beeld van de reële behoeften verkregen hebben.

Wij konden een drietal noden detecteren: de verdere uitbouw van de ecotoeristische infrastructuur, het ontwikkelen van de educatieve infrastructuur en een uitbreiding van de beschermde bosoppervlakte.

Het finaliseren van de ecotoeristische infrastructuur vormt de meest dringende nood. Sinds januari 1996 kunnen gasten in de lodge verblijven. Talrijke technische verbeteringen zijn echter nog mogelijk om de dienstverlening te verbeteren. Bij wijze van voorbeeld kunnen volgende zaken vernoemd worden: het veiliger maken van de douches, het aanschaffen van degelijk keukengerief, aankoop van een droogkast om lakens en handdoeken in dit extreem vochtige klimaat droog te krijgen en een voertuig om goederen aan te voeren, bezoekers van en naar de bushalte te brengen en excursies te organiseren.

Wat de uitbouw van een educatieve onthaalinfrastructuur betreft, moet het meeste werk nog gebeuren. Momenteel is er reeds een schitterend bosleerpad van 1 kilometer. Ondanks zijn beperkte lengte moeten de aanwezige natuurwaarden zeker niet onderdoen voor andere regenwoudreservaten zoals Monteverde of Santa Elena. Boomvarens, cycaspalmen, brulapen, woudreuzen met plankwortels en boomwurgers zijn slechts enkele

van de verrassingen. Qua vogels observeerden we er ondermeer toekan, *Montezuma oropendula*, bellbird en red crested guan. Met het tekentalent van Claudia Nocke van FIREMA zullen educatieve borden worden aangebracht. Het onderhoud en een zekere uitbreiding van het padennet is een eerste behoefte. Om onherstelbare erosieschade te vermijden is het mulchen of verharderen van de paden noodzakelijk. Verder is er een biologisch station in aanbouw met fondsen van de Nederlandse overheid. Deze gelden volstaan enkel voor de ruwbouw, zodat voor de inrichting (tafels, stoelen, rekken, verrijkers, microscoop, handboeken,...) nieuwe fondsen of giften in natura nodig zijn. Een ander probleem is dat de meeste handboeken enkel in het engels voorhanden zijn, wat hun gebruik voor de lokale scholen moeilijk maakt. Mogelijkheden tot vertaling in het Spaans (bijvoorbeeld van het platengedeelte van de 'Birds of Costa Rica') kan worden overwogen.

De uitbreiding van de beschermde bosoppervlakte is een andere doelstelling die zeker de steun van de VBV

Centro ecoturístico las Heliconias.

verdient. De huidige 70 hectare is een perfect buffergebied dat het Nationaal Park Tenorio volledig afschermt van het dorp Bijagua. Uitbreiding van het beschermde bos kan enerzijds garanderen dat de toegangsweg tot de lodge landschappelijk intact blijft en anderzijds de bufferzone groter maken. Daartoe zijn er strategisch gelegen stukken primair en secundair bos voorhanden die te verwerven zijn voor 30 à 60.000 frank per hectare.

Actie

Op de vergadering van de werkgroep tropisch bos van 22 augustus deden de 30 aanwezigen een brainstorming over de concrete aanpak van het project. Een aantal actiepunten werden naar voor geschoven. Ze zullen nu verder uitgevoerd worden door een werkgroep promotie en een werkgroep fondsenwerving.

De opdracht van de werkgroep promotie situeert zich in de volgende context. De bedoeling van de lokale boerengemeenschap is om het bos te behouden door het een economische waarde te geven en dit dank zij een

kleinschalig en duurzaam project van ecotoerisme. Dit impliceert een voldoende bezetting van de lodge met toeristen, wat slechts mogelijk is wanneer de (buitenlandse) toeristen de weg naar de redelijk afgelegen lodge weten te vinden. De werkgroep promotie zal in België, Costa Rica en het buitenland de juiste doelgroepen proberen te bereiken. Twee methoden worden daartoe weerhouden. Een eerste methode is het laten opnemen van een beschrijving van het project, het bosleerpad en de lodge in de reisgidsen (Lonely Planet en talrijke andere). Een andere is het informeren van gespecialiseerde reisbureaus (Connections, Nouvelles frontières, ...) en organisaties die natuurexploraties in groep organiseren. Een (spaanstalige) folder van het project is reeds beschikbaar.

De opdracht van de werkgroep fondsenwerving is wellicht minder eenvoudig. De werkgroep zal een strategie uitwerken, waarbij een fonds voor (fiscaal aftrekbare) giften wordt opgericht, inzamelingsacties worden voorbereid en externe financiering wordt gezocht. Voor dit

Centro ecoturístico las Heliconias.

laatste zal in overleg met ABIPA een gedetailleerd projectvoorstel worden uitgewerkt, dat kan worden voorgesteld aan instelling zoals de Europese Commissie, ABOS of het Vlaamse Gewest.

Al wie interesse heeft in één van beide werkgroepen of gewoonweg op reis in Costa Rica de lodge wil aandoen, is zeer welkom. Geef je naam en adres door aan het secretariaat (09/2522113). In één van de volgende boskranten gaan we dieper in op de uitzonderlijke natuurwaarden die er in de buurt van Bijagua te beleven zijn.

Centro ecoturístico las Heliconias.

Week van het Bos 1996

Van 13 tot 20 oktober gaat voor de 18de keer de Week van het Bos door. Deze keer wordt de bosarbeid speciaal in de kijker gesteld onder het motto "Bosvriendelijk werken ... van kapitaal belang".

De schijnwerpers worden ditmaal gericht op de honderden mensen die dagelijks in het bos actief zijn met aanplanten, vrijstellen, snoeien, kappen, uitslepen, enz...

Ook hier is er de laatste jaren een grote evolutie merkbaar. De veiligheidsaspecten komen gelukkig steeds meer aan bod; de mechanisatie heeft ook hier haar intrede gedaan. Tegelijkertijd is de zorg voor de bescherming van het bosecosysteem bij de houtexploitatie toegenomen. Als remedie tegen de structurele werkloosheid die onze maatschappij treft wordt ook aan duurzame tewerkstelling in bos- en natuurgebieden gedacht.

Op vrijdag 18 oktober wordt het symposium "Tewerkstelling in bos en groen" met medewerking van de Vlaamse Bosbouwvereniging georganiseerd. Specialist uit diverse domeinen zullen ingaan op de toekomst van de tewerkstelling in het Vlaamse bos (zie kadertje). Inschrijving en alle verdere informatie bij het EBG, Du Boislaan 2 1560 HOEILAART (02/657.93.64).

Eind dit jaar verschijnt een brochure "bosvriendelijk werken" boordevol praktische richtlijnen voor een veilige en natuurvriendelijke bosexploitatie. De prijs bedraagt 80 frank; te bestellen bij Bos en Groen of VBV-secretariaat.

De officiële opening van de 18de Week van het Bos op zondag 13 oktober gaat ditmaal door in het domeinbos Pijnven te Hechtel-Eksel in Limburg op zondag 13 oktober. Om 10 uur starten de feestelijkheden met een reeks toespraken. Vanaf 14 uur vangen de activiteiten voor het grote publiek aan met demonstraties van allerlei toestellen gebruikt bij de uitvoering van diverse boswerkzaamheden. Speciale aandacht wordt geschonken aan de natuurvriendelijke bosexploitatie met speciaal daartoe opgeleide trekpaarden. In dit kader worden ook diverse ludieke wedstrijden georganiseerd. Voor de kinderen is een aangepast programma voorzien. Vanaf 13 tot 19 uur rijdt een gratis pendelbus tussen het station van Lommel en het domeinbos.

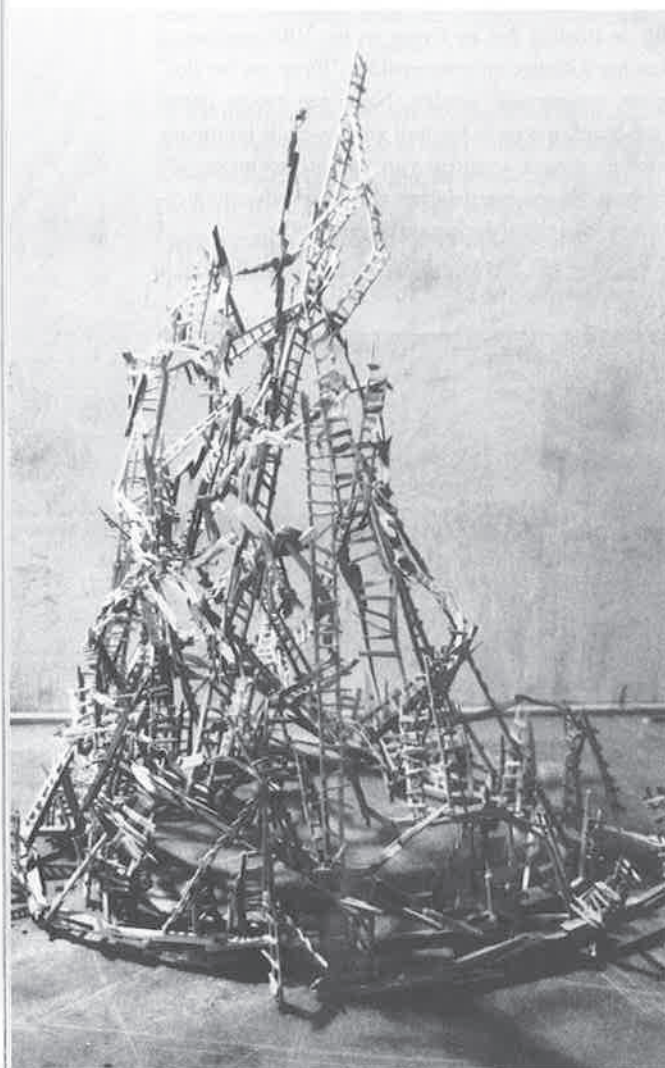
Bij de afdeling Bos en Groen en het VBV-secretariaat kan het volledige informatiepakket "Week van het Bos" gratis aangevraagd worden. Naast een mooie poster (trekpaard in actie in het bos) vind je er alle informatie over de diverse activiteiten in de vijf provincies, alle adressen en een overzicht van alle informatie- en documentatiemateriaal dat kan verkregen worden.

Secretariaat Week van het Bos
Belliardstraat 14-18 - 1040 BRUSSEL

Programma

9.00	Onthaal
9.30	'Arbeid in privé-bos' door M. De Jonckheere (CPB)
9.45	'De maatschappelijke aspecten van tewerkstelling in het bos' door T. Vitse (VBV)
9.55	'Arbeid en Bosontginning' door R. Goossens (Fedemar)
10.05	Pauze
10.25	'Mogelijkheden voor een duurzame tewerkstelling vanuit het bosbeleid' door D. Van Hove (Bos en Groen)
10.45	'De Landschapswacht: praktijkvoorbeeld van tewerkstelling d.m.v. projecten' door D. Cuvelier (Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels)
11.05	'Werkgelegenheid in een toekomstgericht perspectief' door W. Verbeke (VEV)
11.25	Debat 'Streven naar oplossingen' met sprekers en medewerkers van de bevoegde kabinetten.
12.30	Einde

Tentoonstelling "rondom de boom"

Van 6 september tot en met 6 december 1996 loopt in het Provinciaal Bosmuseum het Leen te Eeklo de tentoonstelling "Rondom de boom". De Nederlandse beeldende kunstenaar Oscar Van Doorn maakt installaties met gevonden hout.

De tentoonstelling is, behalve op maandag, elke dag gratis te bezichtigen. Op weekdagen van 9.30 uur tot 12

uur en van 13 uur tot 17 uur. In de weekends en op feestdagen van 9 uur tot 12 uur en van 13 uur tot 17 uur (in september tot 19 uur).

Op woensdag 18 september geeft de kunstenaar een workshop voor leerkrachten en/of groepsverantwoordelijken die met hun klas of groep de tentoonstelling willen bezoeken. Oscar Van Doorn legt tussen 14 uur en 16 uur aan de hand van een diareeks, een buitenactiviteit en een stukje atelierwerk uit, hoe hij tegen bomen, hout en beeldende kunst aankijkt. Daarna neemt hij de deelnemers mee door de installaties en bespreekt met hen de mogelijkheden om zelf met gevonden hout tot beeldende kunst te komen.

Deelnemen is gratis maar inschrijven verplicht (maximum 30 deelnemers).

Provinciaal bosmuseum Het Leen
Gentsesteenweg 80 - 9900 Eeklo
Tel. 09/378.20.50 - Fax. 09/377.60.25

Pellenberg wordt bos!!!

De bekende stortplaats Pellenberg van de Intercommunale InterLeuven is volgestort. Wie de nieuwsberichten volgt is daarvan reeds geruime tijd op de hoogte. De Vlaamse regering heeft nu beslist om het terrein als nabestemming bos te geven. Een gewestplanswijziging in die zin is in opmaak. Binnen enkele decennia kunnen de Leuvenaars dus wandelen in een echt stortbos!

Besluit op vegetatiewijziging terug van kracht

Het besluit van de Vlaamse regering op de Vegetatiewijziging, dat zeldzame biotopen moet helpen beschermen, is terug van kracht nadat het op 9 mei wegens onvoldoende rechtsgrond in de wet op het Natuurbehoud door de Raad van State vernietigd werd. Via een snelle wijziging van deze wet van 1973, die overigens binnenkort zal vervangen worden door een Vlaams decreet op het natuurbehoud, is dit euvel nu snel verholpen.

Werkconferentie 'De natuur ... met alle zintuigen'

Van 28 tot 30 oktober gaat de tiende Benelux-werkconferentie met thema "natuureducatie voor de lichamelijk gehandicapte" door in Wallonië. Als invalshoek wordt hoofdzakelijk gekozen voor de technische (toegankelijkheid van plaatsen,...) en pedagogische aanpak.

Er wordt voornamelijk gestreefd naar het samenbrengen van natuureducatoren, mindervaliden alsmede het begeleidend personeel.

Inzicht in de doelstellingen van iedereen zou moeten leiden tot een betere kennis van de problemen, de streefdoelen en de wensen van alle betrokkenen. Deze wederzijdse verrijking vereist een gemengd samengestelde groep deelnemers.

Die uitwisseling komt ook tot uiting in het programma en in de indeling van activiteiten tot uitdrukking: de werkconferentie omvat bijvoorbeeld inleidingen over de doelstellingen en methodieken van natuureducatie naast activiteiten waardoor een beter inzicht verkregen wordt in de eigen kenmerken van mindervaliden, met name vanuit hun eigen natuurbeleving.

Uit dit denkproces zouden een aantal aanbevelingen en praktische wenken moeten voortvloeien om de verhouding tussen natuur en mindervalide te bevorderen: hoe moet je een natuuractiviteit organiseren voor een publiek bestaande uit mindervaliden, welke zijn de voor de mindervaliden toegankelijke natuuractiviteiten?

Informatie en inschrijving:
Marc Donéa MRW - DRGNE,
15 Avenue Prince de Liège, 5100 JAMBES
(tel.: 081/32.12.56; fax. 081/32.12.60).

Bebossing van landbouwgronden

De 2080-92 verordening van de Europese Unie, die voorziet in de bebossing van landbouwgronden ter beperking van de landbouwoverschotten en van het Europese houtdeficiet, is eindelijk ook in Vlaanderen van kracht. Op 26 juni heeft de Vlaamse regering deze regeling definitief goedgekeurd.

Momenteel worden de laatste modaliteiten binnen de betrokken administraties afgesproken. Vanaf eind dit jaar kunnen de eerste dossiers behandeld worden. Met deze regeling verwacht men jaarlijks 1.000 tot 2.000 hectaren bosuitbreiding te realiseren.

Een overzicht van de belangrijkste bepalingen van deze regeling werd in boskrant 3 van 1995 gegeven. Voor de geïnteresseerde eigenaar ligt binnenkort een brochure met alle informatie ter beschikking. Alle info en de brochure zijn verkrijgbaar bij Bos en Groen.

Poster 'Onze zoogdieren'

Als uitloper van de vorige week van het bos die in het kader stond van de bosfauna ("Een bos vol leven"), brengt de afdeling Bos en Groen nu een zoogdierenposter op de markt. Een twaalfstal Vlaamse boszoogdieren sieren deze poster die 200 frank kost en kan besteld worden bij de afdeling Bos en Groen in Brussel.

Boekennieuws

Wandelen in Oostvlaamse bossen

Na West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant is nu het derde deel verschenen in Lannoo's Dicht-Bij-Huisgidsenreeks van de Vlaamse bossen. Tien Oostvlaamse domeinbossen worden voorgesteld in dit deel.

Na een inleidend deel dat nu speciaal de dieren in het bos behandelt, een verklarende woordenlijst en een bomen- en struikenregister passeren de eigenlijke wandelbossen de revue. Telkens wordt het bos voorgesteld met zijn geschiedenis en belangrijkste karakteristieken, waarna de uitgestippelde wandeling beschreven wordt. De afstanden variëren tussen 2 en 11,5 kilometer.

Volgende domeinbossen worden achtereenvolgens besproken: het Hooggoed (Aalter), Berlarebroek, Bugenhoutbos, Karkoolbos (Geraardsbergen), Kluisbos (Kluisbergen), Drongengoedbos (Maldegem - Knesselare), Neigembos, Muziekbos (Ronse), Bos Ter Rijst (Schorisse) en Stropersbos (Kemzeke - Stekene).

De prijs bedraagt 420 frank. Verkrijgbaar bij de afdeling Bos en Groen en in de boekhandel.

Brochure bosvitaliteit

Jaarlijks vindt U in deze boskrant een beschrijving van de vitaliteit van het Vlaamse bos. Recent nog konden wij U de weinig hoopgevende cijfers voor 1995 mededelen. Door de afdeling Bos en Groen en het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, dat instaat voor de verzameling van deze jaarlijkse gegevens, wordt nu een overzichtelijke brochure uitgegeven rond het thema bosvitaliteit. Naast een voorstelling van internationale methodiek die reeds sinds 1987 in Vlaanderen toegepast wordt voor de vitaliteitsbepaling wordt tevens een voorstelling van de evolutie van de schade gedurende de laatste zeven jaar in Vlaanderen en Europa gegeven. Tevens wordt stilgestaan bij de schadebeelden vastgesteld bij de voornaamste boomsoorten.

De belangrijkste oorzaken van vitaliteitsvermindering worden onder de loupe genomen en de mechanismen die aan de basis liggen van bosvitaliteitsvermindering

ring geschetst. Tenslotte worden een aantal maatregelen overlopen die het probleem kunnen helpen oplossen of binnen de perken houden. Ook de bestaande wettelijke reglementering terzake wordt belicht.

Een ideale introductie in deze complexe materie!

Bosvitaliteit telt 59 pagina's opgesmukt met diverse kleurenfoto's. Prijs: 80 frank; te bestellen bij Afdeling Bos en Groen, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel.

Landschap en herinnering De gouden tak

Eind 1995 verschenen twee boeken die (onder meer) heel wat boeiends vertellen over de menselijke kijk op bossen en bomen in verschillende landen en tijden.

'Landschap en herinnering' van Simon SCHAMA (uitgeverij Contact) onderzoekt op een originele manier de wisselwerking tussen landschap en mens, zowel op het terrein als in de kunst. In vier delen (1. Hout 2. Water 3. Rots 4. Hout, water, rots) doorloopt hij respectievelijk bossen, water, bergen en tenslotte de synthese van de drie delen.

Voor al in het eerste deel wordt heel wat verhelderd over de totaal verschillende achtergronden van de Duitse, Franse, Engelse en Amerikaanse visie op het bos, bosgebruik en bosbouw. Van Julius Caesar, over Robin Hood, Colbert en Thoreau tot bij Reichsförstmeister Göring in Bialowieza (mét bizonen).

'De gouden tak' van J.G. FRAZER (uitgeverij Contact) is een herdruk van deze klassieker over mythen, magie en religie uit 1922. Vertrekpunt is de zoektocht naar de betekenis van een ritueel in het antieke Italië zoals afgebeeld op het schilderij van Turner 'De Gouden Tak'. Deze ontdekkingstocht leidt ons langs magie, boomgeesten en -verering, het rituele doden van boomgeesten en koningen, en nog veel meer.

Voornaamste conclusie is dat bomen en bossen mee de basis vormen van onze cultuur, veel meer dan de meeste mensen (willen) aannemen. Ideaal tegengif voor enggeestige vakidioten.

ALLE MATERIALEN EN PRODUCTEN VOOR BOSBOOMKWEKERIJ - AANLEG EN -ONDERHOUD

TERRACOTTEM : waterbergende polymeren mengeling

DENDROMIX : boomstestof 3+2+2 - geen verbrandingsgevaar

BENTONIET : klei voor grondverbetering

WONDBEHANDELING : ontsmetting en bescherming LAC BALSAM - SUBEROTEX

BOOMBESCHERMING : netjes - spiralen - kokers - SEMA VINYL - boomplaten

BINDMATERIAAL : binders - boombanden - bindtangen

ETIKETTEN : hang - sleuf- en plaatetiketten

SNOEIGEREEDSCHAP : FELCO (met wisselstukken) -

SANDVIK - SILKY - ARS

SPADEN : POLET - BULLDOG - SPEAR & JACKSON

BOSBOUWGEREEDSCHAP : afringers - dissels - haalmes - bijlen - kapmessen

MESSEN : TINA - WENGER - WHB

VEREDELING : oculeerlapjes - flexiband - entwas

DIVERSEN : verwarmingskabels - zaaivat - rugsproeier

MEETINSTRUMENTEN : pH meter - aanwasboor - boommeethaak (ook elektronische)

- hoogtemeter SUUNTO

VEILIGHEID : veiligheidshelm, -broek, -schoenen - oorbeschermer - spuitmasker

WERKKLEDING : HAVEP - SNICKERS - handschoenen

REGENKLEDING : wax - FLEXOTHANE - HELLY-HANSEN -

hoeden

WARMTEKLEDING : HELLY-HANSEN - houthakkershemden - bodywarmer

SCHOENEN : OTTER - PLANET - veiligheidsschoen

LAARZEN : DUNLOP - VIKING - veiligheidslaars

GIETERS : HAWS - de ideale gieter voor alle zaaigoed

AFSLUITINGEN : kastanje - erica - wilg - riet - bamboe - poorten

VRAAG ONZE PRIJSLIJST

MONTAUBAN N.V. - Grote Baan 74 - 9100 Nieuwkerken-Waas - tel. 03/777.96.95 - fax. 03/777.97.43